

03 Sahel:
Fare for ny
sult-krise

10 Korrupsjon:
– Politiet er
verst av alle

12 Strømmestiftelsen:
Avslører overgrep
i fotballprosjekt

Ruller inn kroner
for Jerry og Jesus
Side 32

BISTANDSAKTUELT

NR 3 – APRIL 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Økonomen Hernando de Soto (i midten) hadde en idé, president Benjamin Mkapa (t.h.) et land og statssekretær Olav Kjørven (t.v.) 50 millioner kroner. Resultatet ble et prosjekt.

Store vyer, små effekter

Tre menn i tre ulike land delte én idé: Å få til omfattende registreringer av fattige menneskers eiendom. I 2004 satte de i gang et prosjekt i Tanzania, med 50 millioner kroner i norsk støtte. Men veldig lite har skjedd.

Side 14–19

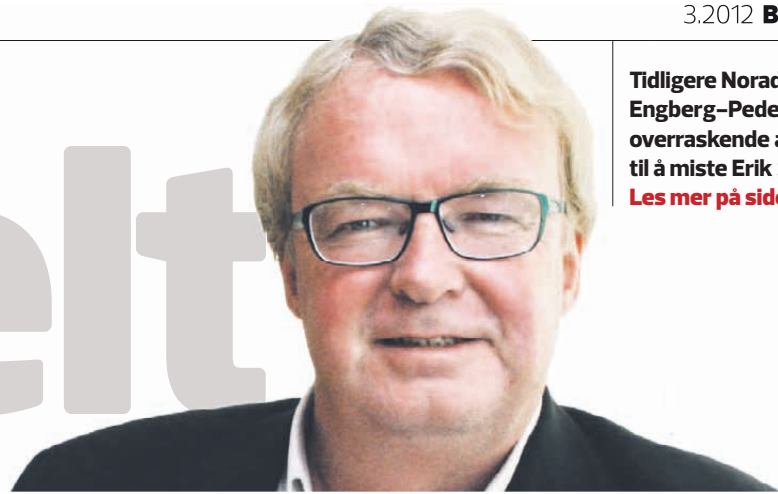
B-POSTABONNEMENT

Alt om statsrådsskiftet

Side 4–9

Aktuelt

Tidligere Norad-sjef Poul Engberg-Pedersen synes det er overraskende at Norge har råd til å miste Erik Solheim. [Les mer på side 6](#)

Hjerte- sakenes problem

Leder

Enhver regjering med et flertall bak seg i Stortinget er i sin fulle rett til å prioritere egne hjertesaker. Det er opp til politikerne å prioritere, på vegne av folket. Embetsmennene skal på sin side være regjeringens rådgivere og sørge for at skattebetalernes penger forvaltes på en best mulig måte. Slik skal og bør det være.

Men det er samtidig når politikere legger mye trykk på nye hjertesaker at forvaltningen har vanskeligst for å henge med. Det kan en rekke UD-, ambassade- og Norad-ansatte berette. Det siste tiåret er nye landsatsinger i Sør-Sudan og Afghanistan eller temasatsinger som aids, korrupsjonskamp og klima/skog eksempler på saker med sterkt politisk press. For forvalterne har det periodevis vært vanskelig å finne partnere som kan håndtere penger på en god måte.

I denne utgaven av Bistandsaktuelt setter vi fokus på en annen slik sak: Bondevik-regjeringens sterke engasjement for å prøve ut kjendisøkonomen Hernando de Sotos ideer. De Sotos visjon var å inkludere verdens fattige i den formelle økonomien. Tanzania fikk 50 millioner kroner av den norske statskassa, i en prosess der tre personer – den norske statssekretæren Olav Kjørven, president Benjamin Mkapa og økonomen de Soto – spilte sentrale roller.

Det politiske trykket var kraftig. Mye penger skulle brukes raskt, i noen grad på tvers av faglige råd. Mye tyder på at hensynet til lokalt eierskap og forankring i landets egne utviklingsplaner ikke ble tillagt stor nok vekt. Men mottakerlandets president var selv en ivrig tilhenger av de Sotos ideer, og han sa selvsagt ikke nei til 50 millioner norske kroner.

Men hva skjedde da Norge senere trakk seg ut? Og det ble opp til Tanzania selv å prioritere dette programmet, i konkurranse med andre gode formål? Et prosjekt på sparebluss har fått til minimalt. Vi håper at erfaringene fra saken bidrar til at hjertevarme bistandspolitikere har litt mindre hastverk i framtida.

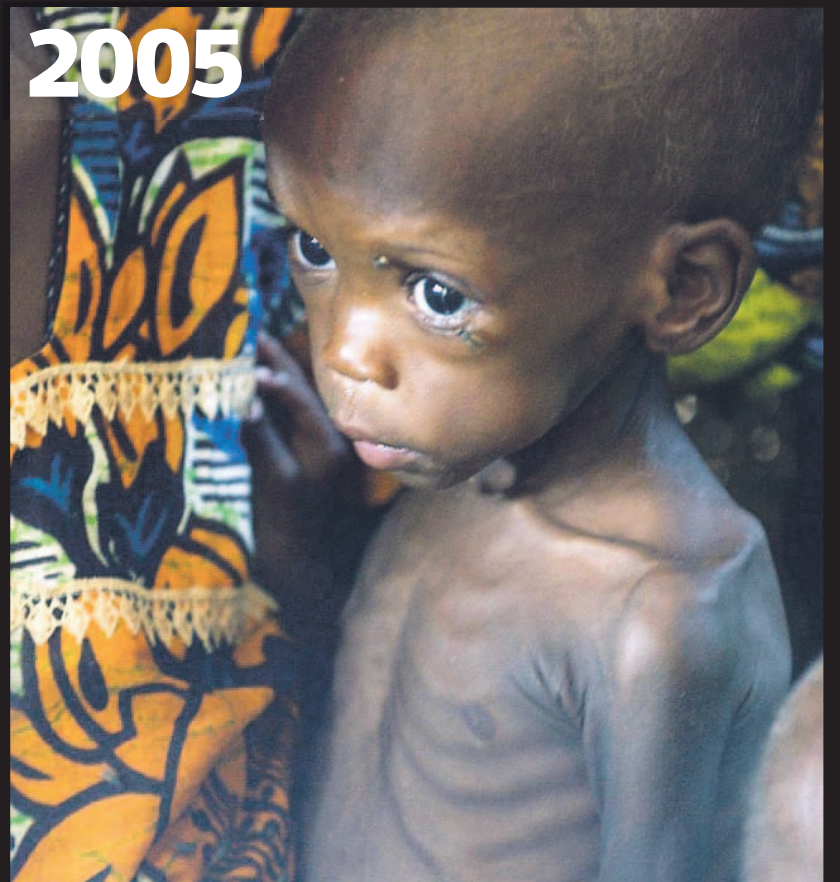
BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

2005

Krise 2005: Gresshoppeinvasjon og tørke førte til dårlige avlinger i Niger, og antallet alvorlig underernærte barn økte dramatisk. Bildet er fra et ernærings-senter i Zinder sør i Niger. FOTO: UN PHOTO/EVAN SCHNEIDER

– Ny sultkr

Deler av Vest-Afrika er på vei mot en ny sultkatastrofe kun to år etter forrige krise. Forebyggingsarbeidet har vært for dårlig, innrømmer bistandsorganisasjonene.

Av Tiril A. Skarstein

På en klinikk nær Bol i Tsjad behandles Abdou for alvorlig underernæring. Treåringen veier bare åtte kilo.

– Maisprisene er blitt så høye nå, og vi har ikke råd til mat hver dag, så noen ganger spiser vi, andre ganger ikke, sier moren Adama Abdulai til UNICEF.

Hun forsøker så godt hun kan å brødfø sine seks barn etter at avlingene feilet i høst.

I Sahel, et belte som strekker seg fra Senegal og Mauritania i vest til Eritrea i øst, er nå mer enn én million barn under fem år alvorlig underernærte. Dette er barn som vil trenge behandling på ernæringscentre for ikke å dø av sult. Underernæring vil i tillegg gjøre dem sårbare for sykdommer som diaré. Særlig Niger, Mali og Tsjad, tre av verdens fattigste, er hardt rammet.

I desember kom de første appel-

lene fra hjelpeorganisasjonene om penger. I de tørkerammede områdene hadde familier da for lenge innsett at en ny krise var på vei. Mange har sendt familiemedlemmer til byene for å skaffe arbeid.

– Utiligelig

– Det er utiligelig at vi lar barn dø av sult når det er så lett og så billig å forebygge, sier tidligere nødhjelps-koordinator i FN og leder av Human Rights Watch' Europa-kontor, Jan Egeland.

Han understreker at verden er blitt bedre på dette feltet. Stadig færre land står i fare for å rammes av sultkatastrofer.

– Da jeg begynte som hjelpearbeider på 1980-tallet, skjedde dette stadig vekk over hele verden. Nå skjer det i deler av Afrika og deler av Sentral-Asia. Det skjer i ti til tjue av

« Vi har sviktet i forebyggingsarbeidet. Det er nesten alltid grunnen til at jeg har en jobb»

Mike Penrose, Redd Barna

■ FN

Får refs for dårlig ungdomsarbeid

Ordningen med ungdomsdelegater til FN håndteres tilfeldig og usystematisk. Mens Utenriksdepartementet berømmes for godt samarbeid, får Miljødepartementet refs i en rapport fra Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner. Mange ungdomsdelegater er misfornøyde med å ha blitt valgt ut kort tid før møtet de skulle delta på, slik at mulighetene for å forberede seg har vært dårlige.

■ SIVILE TAP

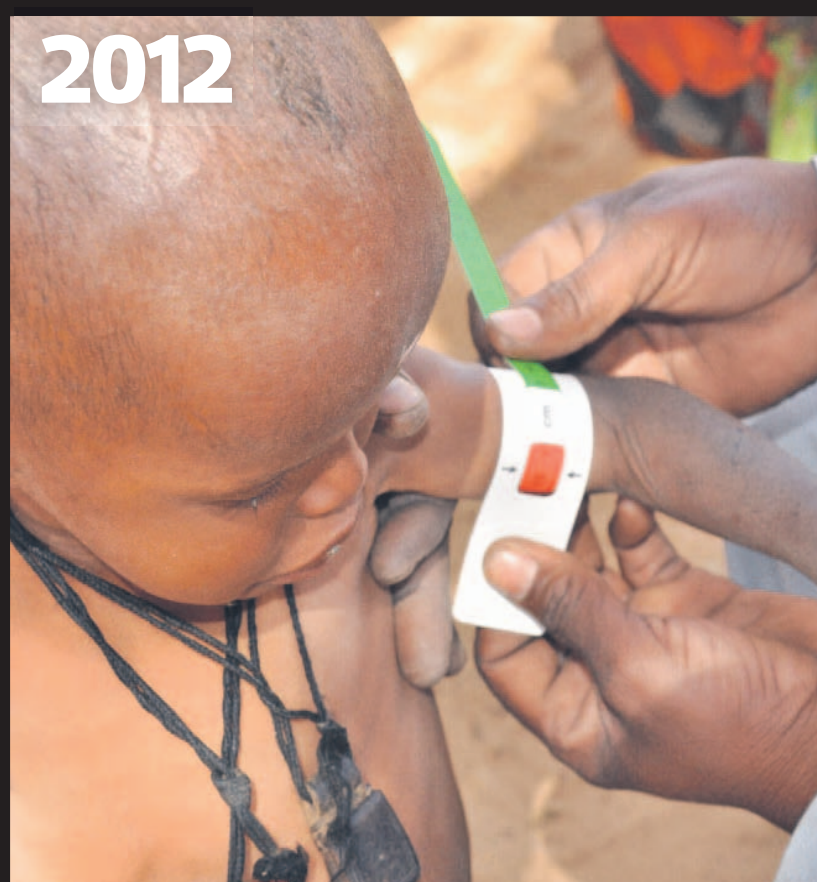
71

prosent av de som ble drept av bomber og eksplosiver i fjor var sivile, ifølge tall fra organisasjonen Action on Armed Violence. 21.499 sivile mistet livet av slike våpen i fjor, de fleste i Irak.

Krise 2010: 10 millioner er truet av matmangel i Sahel som et resultat av tørke og dårlige avlinger. En mor har tatt med seg sitt barn til et ernæringscenter i Tanout, sør i Niger, et av områdene som var verst rammet.

FOTO: SCANPIX/AFP/SIA KAMBOU.

Krise 2012: Tre år gamle Abdou tas hånd om på et ernæringscenter nær Bol i Tsjad. 13 millioner mennesker står i fare for å rammes av sult i Sahel etter tørke og dårlige avlinger. FOTO: UNICEF

ise burde vært unngått

verdens aller fattigste og mest bortgjemte land. De gode nyhetene er at i flertallet av verdens land er vi i stand til å unngå denne type massedød, men i altfor mange land lar vi det fortsatt skje, sier Egeland.

Syklisk

Krisene i Sahel refereres til som sykliske. De rammer området igjen og igjen. I 2005 ble avlinger ødelagt av gresshopper og tørke i Niger, matprisene skjøt i været og antallet alvorlig underernærte barn økte dramatisk. I 2010 var regionen rammet av ny sultkrise. Årets krise er ventet å bli verre enn de foregående. 13 millioner mennesker står i fare for å rammes av sult.

– Det er påfallende at i land som Niger og Mali så skjer dette gjentatte

ganger. Hvorfor? Jo, de er ekstremt fattige, de er ikke veldig strategisk viktige, de er ikke nødvendigvis i interessedefæren til noen av stormaktene. De har svake styringsapparater og mediene er i liten grad interessert i det som skjer der, svarer Egeland på sitt eget spørsmål.

Billig å forebygge

I en rapport fra Verdensbanken slås det fast at for hver dollar som går til forebyggingsarbeid, kan det internasjonale samfunnet spare seks dollar i nødhjelp. Likevel kommer pengene først når bildene av utmagrede barn når vestlig media.

– Vi har blitt bedre til å unngå massedød. Men det er ikke fordi vi hindrer mennesker i å falle. Vi er bare blitt bedre til å plukke dem opp og

General- sekretær i Care Norge, Torild Skogsholm

Jan Egeland, leder av Human Rights Watch Europakontor

lappe dem sammen, mener Mike Penrose, Redd Barnas nødhjelpssjef.

Han understreker at det er viktig at en hjelper landene i Sahel med å bygge opp egen motstandskraft til å komme gjennom perioder med tørke.

– Gir vi dem nå igjen kalorier nok til å overleve enda et år, eller mulighet til å unngå en ny krise? spør han retorisk.

Venter på katastrofene

Han får støtte fra generalsekretær i Care Norge, Torild Skogsholm, som nylig besøkte Niger.

– Befolkningen er fanget i en fattigdomsspiral. For hver tørkeperiode står de dårligere rustet til å møte den neste. Slik behøver det ikke være. Med en helhetlig og langsiktig innsats kan vi hjelpe lokalsamfunn til å klare seg gjennom tørkeperioder. Vi kan gi støtte til å bygge brønner, lage vanningsystemer, etablere kjøkkenhager og kornlagre, påpeker Skogsholm.

Hun innrømmer at forebyggingsarbeidet hittil har vært for dårlig og mener at det er et generelt problem at pengene ofte først kommer når krisen er et faktum.

– Vi er fornøyde med at den norske regjeringen nå har kommet på banen

med penger og sagt at deler av dette skal gå til forebygging. Men hadde vi jobbet mer med forebygging tidligere, hadde vi kunnet unngå at krisen ble så stor og mye lidelse kunne vært spart, sier Skogsholm.

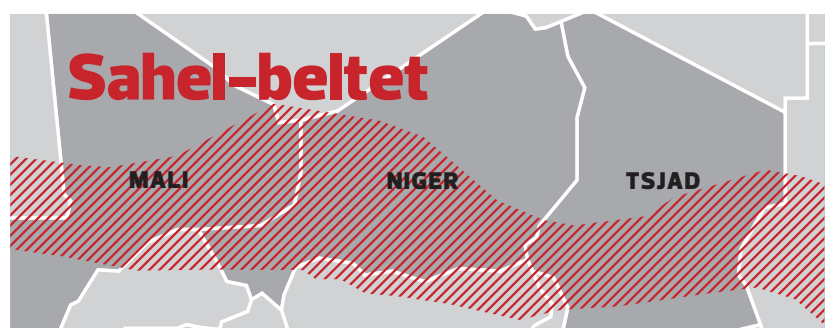
For sent

Nå viser en undersøkelse bistandsorganisasjoner har foretatt i samarbeid med myndighetene i Niger at rundt halvparten av nomadene i de hardt rammede regionene Diffa and Tillaberi alt har solgt buskap for å kunne kjøpe mat. Mellom 70 og 90 prosent av befolkningen i området sier at de ikke har nok mat til neste innhøsting om i underkant av et halvt år, og mange mangler såkorn til neste sesong. Det er behov for at ernæringscentre opprettes og for at mennesker sikres tilgang på mat til seg selv og dyra sine.

– Vi har sviktet i forebyggingsarbeidet. Det er nesten alltid grunnen til at jeg har en jobb, erkjenner Penrose, Redd Barnas nødhjelpssjef.

Dersom ikke nødhjelpsarbeidet trappes opp, varsler han at verden i juni og juli igjen vil bli vitne til at mange mennesker omkommer av sult og sultrelaterte sykdommer i Sahel. ■

tiril.skarstein@gmail.com

4 Tema **STATSRÅDSSKIFTET**

100 millioner
seere kan
ikke ta feil >>

Adam Finck fra
Invisible Children
forsvarer filmen
Kony 2012

■ NØDHJELP

Matvarehjelp fremmer borgerkrig

– Matvarehjelp blir enda en ressurs å kjempe om, sier Yale-professor Nancy Qian. Sammen med forskeren Nathan Nunn har hun undersøkt amerikansk matvarehjelp til 134 land gjennom 35 år. Kunklusjonen er at hjelpen bidrar til å forsterke konflikter innad i et land.

■ MALI

Fordømmer kupp

Utenriksminister Jonas Gahr Støre fordømmer militærkuppet mot Malis regjering og president Amadou Toumani Touré.

– De militære må snarest mulig gi makten tilbake til de lovlige myndighetene, sier Støre.

Lener seg på embetsverket

– Man må begynne et sted, sier Norges splitter nye utviklingsminister Heikki Holmås. Den energiske bergenseren satser på at han i starten kan lene seg på embetsverket.

Av Tiril Skarstein og Hege Opseth (foto)

-Det bare ruller inn folk som har utrolig peiling og er grådige blide og møter meg med åpne armer, sier Heikki Holmås om de første dagene på jobb.

Bistandsaktuelt møter ham etter bare to dager i stolen som pleide å tilhøre Erik Solheim. Pulten er foreløpig ganske så tom, og på hylla bak står ti råd fra Care Norge i glass og ramme. Den omgjengelige bergenseren er ydmyk i sin nye rolle.

Både folk og statsledere i alle våre samarbeidsland skal vite at hovedtrekkene i politikken vår ligger fast. Vi har vært en stabil samarbeidspartner og det er viktig at det ikke blir en sånn «hopp og sprett»-politikk. Det bare ødelegger for mulighetene til å

ha en langsiktig effekt, sier Holmås. Han vil gjerne ha litt mer tid på seg før han legger fram de store visjonene, i tillegg til at han gjerne vil lære mer.

Åpen for innspill

– Flere har ment at du ikke har nok utviklingspolitisk erfaring. Hva tenker du om det?

– Det er jo helt riktig. Det første jeg har gjort er derfor å invitere de største solidaritetsorganisasjonene til møter i løpet av denne uken og vi vil invitere de andre fortløpende. Jeg ønsker å lære mer, lytte til hva de holder på med og hva de selv synes er det viktigste, og få innspill til nye initiativer og forbedringer i politikken og til steder jeg bør reise, sier Holmås.

– Også vil jeg gjerne invitere Bistandsaktuells lesere til å sende korte e-poster dersom de har noen innspill. Da er adressen min: heik@mfa.no, legger han til.

Kommunemannen

Der tidligere miljø- og utviklingsminister Erik Solheim er kjent for sine «fem-land-på-fire-dager» i fjerne himmelstrøk, har Holmås til nå vært mest opptatt av den hjemlige sfære. Han har besøkt alle Norges kommuner, men av afrikanske land kan han kun skilte med et besøk til Egypt. At Norge nå har en utviklingsminister som aldri har vært i Afrika sør for Sahara er en av de første tingene Holmås vil gjøre noe med.

– Jeg tenker at jeg vil reise til Afrika sør for Sahara så raskt som mulig. Det legger vi opp til ikke lang tid etter påske, sier Holmås.

– At du aldri har besøkt den delen av verden, sier det noe om din interesse for landene i Afrika sør for Sahara?

– Nei, egentlig ikke. Jeg er jo sosialist og mye av engasjementet har vært knyttet til spørsmål om rettferdig for-

«Nå får jeg endelig muligheten til å reise. Det blir en ny opplevelse og jeg tror jeg kommer til å lære mye av det»

deling mellom den rike og den fattigere delen av verden. Mange av disse landene befinner seg i Afrika. Nå får jeg endelig muligheten til å reise. Det blir en ny opplevelse og jeg tror jeg kommer til å lære mye av det, svarer Holmås.

Vil til Rio

I tillegg er Brasil høyt oppe på lista over samarbeidsland Holmås vil besøke.

– Jeg legger opp til å reise til Rio+20-møtet, sier han.

For rundt 20 år siden deltok han i en demonstrasjon i Bergen i forkant av miljøtoppmøtet i Rio de Janeiro. Den nye utviklingsministeren har et sterkt miljøengasjement og synes det er spennende nå å få lov til å være med i arbeidet fram mot Rio+20. At han ikke har det samme nettverket som sin forgjenger, vil han kompensere for ved å lene seg mer på embetsverket.

– Det er alltid slik at den som har gjort noe lenge har et bedre nettverk enn den som har gjort noe kort. Men man må begynne et sted, det gjorde Erik Solheim også. Mye av den kompetansen Norge har både når det gjelder klimaforhandlinger og fredsprosesser ligger jo uansett rotfestet i embetsverket. Jeg kommer til å spille rått på dem, for å kunne gjøre en ordentlig jobb, sier Holmås.

Hvem som får det overordnede ansvaret for en del av prosjektene Erik Solheim i dobbeltrollen som miljø- og utviklingsminister sparket i gang, er foreløpig uklart. Men den nye utviklingsministeren lover at han skal samarbeide tett med nåværende miljøvernminister Bård Vegar Solhjell.

– Ha et godt forhold til Jonas Gahr Støre, var tipset fra avtroppende utviklingsminister Erik Solheim.

FOTO: SCANPIX

Forholdet til Jonas

En annen mann det blir viktig å samarbeide med er utenriksminister Jonas Gahr Støre. «Ha et godt forhold til Jonas», var Solheims beste tips da han overlot kontornøkklene til Holmås.

Under kampen om ledervervet i SV sa Holmås klart at utenriksministeren tar mye feil. I dag uttrykker han seg litt mer diplomatisk:

– Det første jeg gjorde mandag morgen var å ha et møte med Jonas. Vi kommer til å jobbe godt sammen. Så vil nok jeg og Jonas, som kommer fra to forskjellige partier, være uenige om både norsk medlemskap i EU og vår sikkerhetspolitiske forankring, smiler Holmås, som understreker at det i de spørsmålene uansett vil være Soria Moria-erklæringen som legger grunnlaget for de politiske valgene.

Engasjement

En av utfordringene Holmås vil hive seg over er jobben med å øke engasjementet rundt norsk bistand og utviklingspolitikk.

– Forutsetningene for at vi skal opprettholde oppslutningen om å gi så mye i bistand som vi gjør, er at troen på bistand er godt forankret i den norske befolkningen. Jeg mener vi må ta utviklingspolitikken hjem, vi må i enda større grad forankre utviklingspolitikken i det norske folk, og der har jeg lyst til å gjøre en jobb, sier Holmås.

39-åringen som selv har erfaring fra Operasjon Dagsverks skole- og distriktskomité i 1990, mener at det er en viktig oppgave å sørge for at nordmenn tidlig får forståelse og engasjement for betydningen av rettferdig fordeling internasjonalt.

Solheims arvtager beskrives som en svært energisk mann som har lett for å bli kjent med folk. Han er også kjent for å ha rippet fra Stortingets talerstol. Så får vi se om det kommer en egen bistandsvri etter hvert.

– En del av rapen er uansett fremdeles relevant, smiler Holmås, og siterer:

– Jeg er Heikki fra Sosialistisk Venstreparti, jeg vil forandre verden – skape ting i folks regi. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Heikki Holmås

■ Født 28.06.1972 i Voss.

■ Utdannet siviløkonom fra Norges handelshøgskole.

■ Hadde tillitsverv i Hordaland SV og SU fra 1992–1996, ledet SU fra 1996–1999 og ledet Oslo SV fra 2008–2010.

■ Har vært representant for Oslo på Stortinget fra 2001 og var vararepresentant i perioden 1997–2001.

■ Har sittet i kommunalkomiteen og finanskomiteen, og han har siden 2009 ledet kommunal- og forvaltningskomiteen.

■ Før han ble fulltidspolitiker har han jobbet som søppeltømmer, journalist i TV2 interaktiv og bartender.

■ Av bistandserfaring kan det nevnes at han var med i Operasjon Dagsverks distriktskomité i 1990 og han har vært med i Stortingets Burma-nettverk siden 2010.

KILDE: STORTINGET.NO

■ NATURKATASTROFER

3,7

milliarder dollar ble brukt på forebyggende tiltak mot naturkatastrofer i verdens 40 fattigste land det siste tiåret. Det er bare én prosent av den totale bistanden som ble gitt i denne perioden, ifølge en FN-støttet rapport.

■ LANDGRABBING

Vil regulere salg av jord

FN har foreslått at land setter en grense på størrelsen av landområder som kan bli gjenstand for internasjonal handel, og får på plass mekanismer for å regulere slike kjøp og salg, skriver Financial Times.

–Vi må i enda større grad for-
ankre utviklingspolitikken i det
norske fol, sier utviklings-
minister Heikki Holmås .

FOTO: HEGE OPSETH

6 Tema **STATSRÅDSSKIFTET**

■ SKOG

En fotballbane i sekundet

Ulovlig hugst ødelegger skog på størrelse med en fotballbane hvert sekund, ifølge en rapport fra Verdensbanken. Rapporten anslår at ulovlig hugst har en verdi på 10–15 milliarder dollar i året.

– Vi må bekjempe organisert kriminalitet innefor skoghogst på samme måte som vi bekjemper organisert kriminalitet som driver med salg av narkotika og utpressing, sier Jean Pesme i Verdensbanken.

■ DR KONGO

Kritikk mot Kongos militære

Kongolesiske sikkerhetsstyrker sto bak drap og ulovlige arrestasjoner etter valget i fjor. Ifølge en FN-rapport ble minst 33 mennesker drept og 61 skadet i hovedstaden Kinshasa i måneden etter valget, de fleste skutt. Minst 265 sivile ble ulovlig arrestert, de fleste med tilknytning til den politiske opposisjonen.

– Fikk bistanden ut av oste-klokka

Tidligere Norad-sjef Poul Poul Engberg-Pedersen synes det er overraskende at Norge har råd til å miste en så dyktig minister som Erik Solheim.

Av Even Tømte og Gunnar Zachrisen

Tidligere Norad-direktør Poul Engberg-Pedersen er trist og overrasket over nyhetene om at Erik Solheim må gå av som miljø- og utviklingsminister.

– Har Norge råd til å miste Solheim som minister? spør den danske utviklingseksperter.

– Med Hilde Frafjord Johnson og Erik Solheim har Norge i mer enn ti år hatt to vidt forskjellige, men knalldyktige utviklingsministre, som har vært uten konkurranse i Norden og som har satt avgjørende preg internasjonalt, sier han.

Gjorde bistand forståelig

Engberg-Pedersen, som ledet bistandsdirektoratet Norad fra 2005 til 2010, mener Solheims største bidrag som minister var at han gjorde utviklingspolitikk og bistand forståelig for det norske folk. Dansken, som i dag leder miljøorganisasjonen International Union for Conservation of Nature (IUCN), viser til at Solheim definerte sin utviklingspolitikk ut fra globale problemer som klima, energi, korrupsjon, sikkerhet, likhet og helse, men at han samtidig forklarte temaenes relevans for Norge og det norske folk.

– Solheim gjorde politiske kunstgrep, som fikk bistanden ut av sin osteklokke, sier Engberg-Pedersen.

– Utålmodig

Han beskriver samtidig Solheim som en minister som ikke orket å vente på det saktegående byråkratiet og diplo-

matiet som preger det internasjonale utviklingssamarbeidet. Av samme grunn fikk Norge kanskje endret mindre i dette tunge systemet enn hva man kunne klart, med litt mer tålmodighet.

– Det var ikke alltid at Erik lyttet når vi sa «pole, pole» (swahili for: «Ta det litt med ro!») omkring de mange initiativene. Men det var utrolig flott og inspirerende at han ville noe med den politiske makten og de norske ressursene han hadde til rådighet. Og han rakk å gjøre mye.

Engberg-Pedersen trekker særlig fram Solheims innsats i det internasjonale klimaarbeidet.

– Solheim viste vei, først og fremst med regnskogsprogrammene, som var en virkelig nyskaping, sier han.

Han viser til at Norge på dette

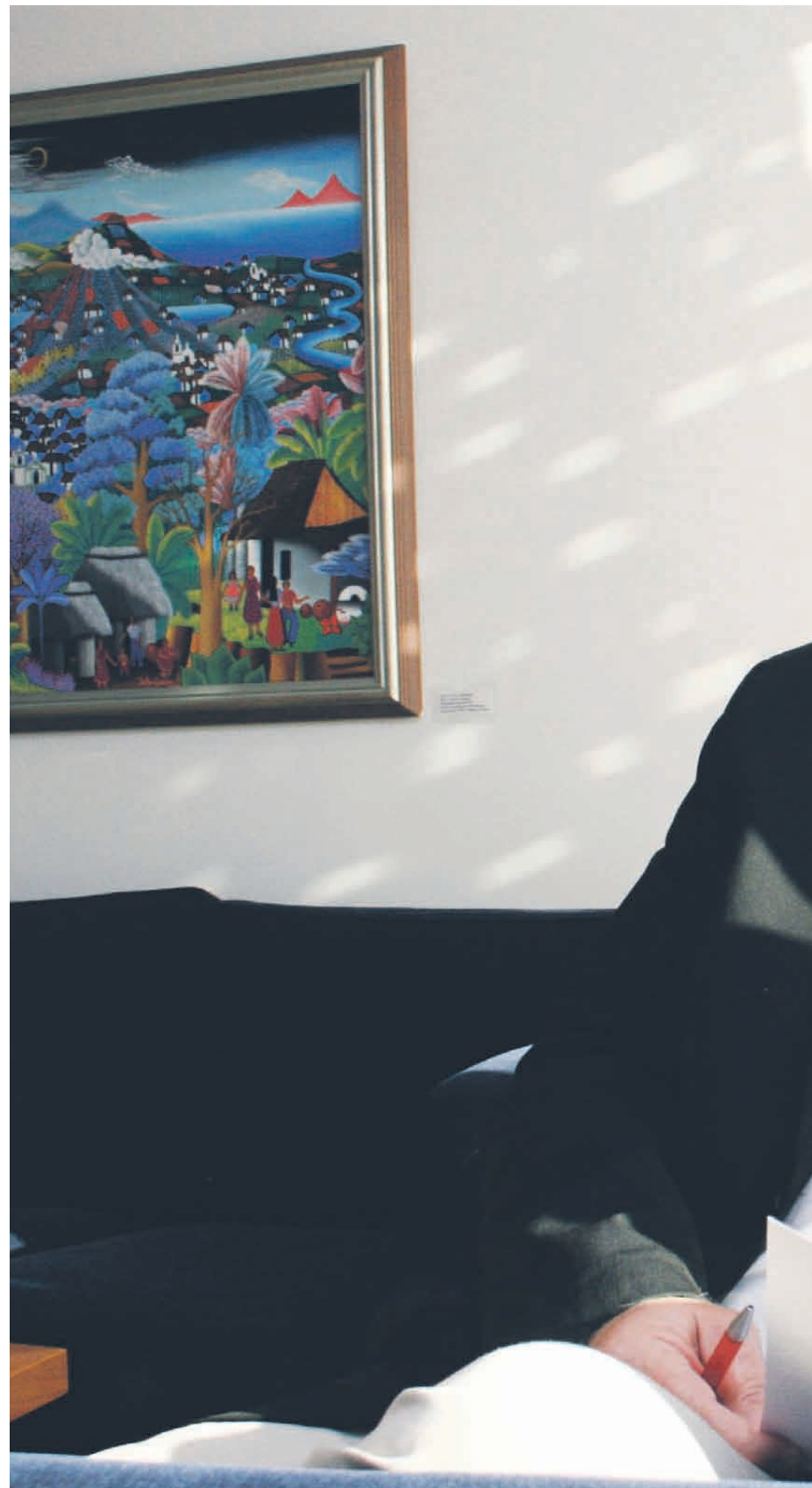
«Med Hilde Frafjord Johnson og Erik Solheim har Norge i mer enn ti år hatt to vidt forskjellige, men knalldyktige utviklingsministre, som har vært uten konkurranse i Norden og som har satt avgjørende preg internasjonalt»

Poul Engberg-Pedersen, direktør for Norad 2005 – 2010

OECDs bistands-sjef, Jon Lomøy

FOTO: OECD

området bidro til å sette dagsorden internasjonalt i en svært viktig sak.

– Men oppfølgingen har vært sløvere, og gjennomføringen av de store politiske strategiene og programmene har vært langt vanskeligere, enn Erik hadde regnet med og tålmodighet til.

Den tidligere Norad-direktøren sier også at han kommer til å savne statsrådets taler.

– Han brukte aldri skrevne taler. Til gjengjeld fikk vi alle som regel inspirerende historiefortellinger om den direkte linje fra Deng Xiaoping til klimaforandringene i Kongo, sier Engberg-Pedersen.

– Den første utviklingsministeren

Også Jon Lomøy roser Erik Solheim for jobben han har gjort. Lomøy har tidligere vært Norges ambassadør i Tanzania og Zambia og har over 30 års fartstid i norsk og internasjonal utviklingspolitikk. Han er nå leder for OECDs bistandsdirektorat i Paris og kan derfra betrakte norsk utviklingspolitikk utenfra.

– Hilde Frafjord Johnson var den store bistandsministeren som brakte den globale agendaen om bistandseffektivitet inn i den norske virkeligheten. Erik Solheim har vært den første genuine utviklings-

■ SKOG

Økt avskoging i Kongo

Avskogingen i Kongo-bassenget har doblet seg siden 1990. Likevel er avskogingen fremdeles lav i forhold til Asia og Latin-Amerika, ifølge en rapport fra Observatory for Central African Forests. Årsaken er hugst for brensel, jordbruk, gruve- og olje-drift, tømmerdrift og framstilling av biodrivstoff.

■ KONY

5000

soldater fra Uganda, Sør-Sudan, Den sentralafrikanske republikk og DR Kongo skal jakte på LRA-leder Joseph Kony. Operasjonen støttes av Den Afrikanske union

Kommentar Gunnar Zachrisen

Den tunge arven etter Solheim

NÅR ERIK SOLHEIM går fra borde, etter over seks år i statsrådsstolen, tar vi også farvel med en politiker som har satt sitt tydelige merke på norsk utviklingspolitikk. Fra han kom inn høsten 2005 har Solheim markert at han ville noe og ønsket å definere ministerrollen på sin måte.

Mer enn noen av sine forgjengere har han markert seg som en utviklingsminister, og markert avstand til det snevrere begrepet bistandsminister. At han fikk miljøvernministerposten med seg, etter to år i regjering, var en helt naturlig konsekvens av denne helhetlige tenkningen rundt internasjonale miljø- og fattigdomsutfordringer og Norges mulige bidrag.

FØRST OG FREMST vil han bli husket som den ministeren som brakte klima- og skogsatsingen inn i det norske utviklingsarbeidet. Initiativet har bidratt til mye overtidsarbeid for norske miljø- og bistandsbyråkrater, men har samtidig vunnet anerkjennelse internasjonalt. Norge har gått foran, som eksempel for andre og dynamisk kraft, på et politikkområde der det har vært langt mellom suksesshistoriene. I internasjonal presse har initiativet blitt omtalt som dristig, innovativt og nytenkende. Tilsvarende har det blitt lovprist på store internasjonale miljøkonferanser, og det har gitt Norge en lederposisjon i det internasjonale arbeidet med å verne verdens naturskog.

Midt oppe i dette har det også vært krefter, i den tradisjonelle bistandsbransjen, som har surmullet og beklaget seg over at klima- og skogpengene er blitt tatt fra bistandsbudsjettet. Mange har ment at dette gikk på bekostning av annet viktig arbeid for å bekjempe verdens fattigdom.

Den kritikken har prelet av på den erfarne SV-politikeren. I stedet har han nærmest gått motsatt vei

ved å understreke den tradisjonelle bistandens marginale betydning i å endre fattigdommen i verden. For Solheim har bistanden kun vært et instrument, ett verktøy blant mange andre i den norske utenrikspolitiske verktøykassa. Og ikke en gang det viktigste.

Han har gang på gang understreket viktigheten av å jobbe for å hindre krig i verdens fattige land. Uten trygghet for landets egne innbyggere og troverdighet i fredsløsninger vil det være umulig å finne løsninger på fattigdomsproblemene.

SV-POLITIKEREN har også, overraskende for noen, framstått som næringslivets og infrastrukturatsingens fremste talsmann i bistandsmiljøene. Omtalene av helse og utdanning har kun hørt ut som en transportetappe. Derimot har han talt med glød og entusiasme om Sam Eyde og den norske industrisreisningen eller Deng Xiaoping og reformprosessen i Kina.

I forlengelsen av dette har Solheim, overfor den hjemlige opinionen, gitt gode retoriske forklaringer på hvorfor norsk bistand må spille sterkere på sine komparative fordeler. Olje, energi og eksport av «den nordiske modellen» har vært viktigere enn at Norge skulle satse på de samme områder som alle andre bistandsgivere.

SAMTIDIG vil han ikke bli husket som den som gjennomførte ryddesjauen i norsk bistand. Mengden av mottakerland, partnere, tiltak, gode intensjoner og velmente målformuleringer i norsk bistand er fortsatt enorm. I den behagelige skyggen av et stadig voksende bistandsbudsjett har Solheim skjøvet fra seg en del av de vanskelige prioriteringene. Sekken han overlater til sin etterfølger Heikki Holmås er derfor både tyngre og mer uhandterlig enn den han selv fikk fra sin forgjenger. ■

ministeren, sier Lomøy til Bistandsaktuelt.

Han trekker fram flere årsaker til at Solheim fortjener denne merkelappen:

– Han er oppriktig opptatt av de store trendene, de store endringene som har skjedd i global fattigdomsbekjempelse. Han fokuserer på store, globale spørsmål om fred og konflikt, klima og kapitalstrømmer. Det er en trend der vi ser at utvikling i mindre grad blir et spørsmål om oss og dem og hva vi kan gjøre for å utvikle dem, men et spørsmål om å finne felles løsninger på en del globale utfordringer. Han var opptatt

av totalfinansiering, mindre opptatt av bistand som instrument. Og han var opptatt av forholdet til nye, store land som India, Kina, Brasil og Sør-Afrika.

Lomøy viser også til arbeidet mot ulovlige kapitalstrømmer som et område der Norge har gått i spissen internasjonalt under Solheim.

– Norge har under Solheims politiske lederskap vært en av lederne i en endringsprosess i den internasjonale utviklingsagendaen, som har gått fra å handle om bistand til å handle om utvikling i en bredere forstand, mener OECDs bistands-sjef. ■

Tidligere Norad-sjef Poul Engberg-Pedersen mener Solheims største bidrag som minister var at han gjorde utviklingspolitikk og bistand forståelig for det norske folk.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

8 Tema **STATSRÅDSSKIFTET**

■ SYRIA

Stenger ambassade

Den norske ambassaden i Damaskus stenges inntil videre av sikkerhetshensyn. – Vi har av sikkerhetshensyn valgt å stenge ambassaden i Damaskus. En norsk diplomat er tilknyttet den danske ambassaden i Damaskus for å opprettholde kontakten med politiske aktører og rapportere om utviklingen i landet, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

■ ASYL

441.300

mennesker søkte om asyl i den rike delen av verden i fjor. Året før var tallet 368.000, viser FN-tall fra 44 land i Europa, Nord-Amerika, Australia og nordøst-Asia.

Med kurs for Rio – uten tro på Norge

Arvid Solheim i Forum for utvikling og miljø mener statsrådsskiftene ikke behøver å påvirke hva Norge får til på møtet i Rio de Janeiro. – Norske mål er uansett ikke særlig ambisiøse, sier han.

Av Jan Speed

Det er under 100 dager til verdens ledere møtes til FNs toppmøte om bærekraftig utvikling. Med store demonstrasjoner og engasjement vil Heikki Holmås og Bård Vegard Solhjell føle seg hjemme blant aktivistene. Men i konferansesalen kjenner de neppe særlig mange. Det bekymrer likevel ikke aktivistene i miljø- og utviklingsnettverket Forum.

– Norge og Erik Solheim har ikke hatt særlig ambisiøse mål for møtet. Målene burde være mulig å oppnå selv om de nye statsrådene ikke har forgjengerens kontaktnett, sier Forum-talsmann Solheim.

Toppmøtet, som finner sted 20 år etter den første Rio-konferansen, har som mål å stake ut en nytt kurs for grønn økonomi.

– Vårt viktigste budskap til Holmås og Solhjell er å få til en klima-

melding med ambisiøse utslippsreduksjoner her hjemme. Vi mener at Norge må ta 40 prosent av utslippsreduksjonene på hjemmebane, og ikke kjøpe seg ut av dette med kvoter i utlandet, sier Solheim.

Forum-talsmannen mener at det i tillegg til satsingen på ren energi og Energi+, må gjøres et krafttak for klimatilpasning, småskalajordbruk og kriseforebygging. Samtidig håper han at Rio+20 vil føre til reformer av FNs miljøarbeid.

I utenriks- og miljøverndepartementene har det vært arbeidet i flere måneder for å spisse de norske målsettingene, men det var først i forrige uke at en høytstående embetsmann fikk i oppdrag å samordne arbeidet.

Skogbevaring

Tidligere er det varslet at Norge vil satse på følgende områder under Rio+20-konferansen.

- Satse på skogbevaring og videreføring av REDD+.
- Øke satsingen på vann-, sol- og vindkraft.
- Få gjennomslag for at det er en menneskerett å ha adgang til ren energi.
- Støtte et colombiansk forslag om å sette i gang en prosess med å identifisere og strebe etter grønne utviklingsmål.
- Bekjempe såkalt «svart karbon» gjennom støtte til prosjekter for å spre mer energieffektive og mindre forurensende kokeovner i husholdninger i fattige land. Norge diskuterer her et samarbeid med Etiopia. Det er også en sak der USAs utenriksminister Hillary Clinton har engasjert seg.
- Arbeide for bærekraftig jordbruk og matsikkerhet. ■

Vertslandet Brasil blir trolig en viktig partner for Norge i arbeidet for skogbevaring.

FOTO: UNPHOTO

Arvid Solheim, rådgiver i Forum.

Holmås utfordres av organisasjonene

Strømme- stiftelsen

Egil Mongstad, medierådgiver:

– Vi synes det er underlig at partipolitiske hensyn skal komme foran globale og internasjonale hensyn. Solheim har gjort en svært god innsats i kampen for en mer rettferdig verden og vi synes det er beklagelig at han måtte gå. Hans nettverk og posisjon vil det ta litt tid å bygge opp igjen. Men vi ønsker Holmås velkommen om bord. Vi vil gjøre vårt til at han kan få en god inngang i departementet han skal styre og vi ønsker å spille han god i den grad vi kan bety

noe i den sammenheng.

– Å splitte departementene er en klar fordel, det ser vi på som en styrking av de to fagområdene.

Redd Barna

Tove R. Wang, generalsekretær i Redd Barna:

– Jeg kan love at vi vil utøve vår vaktbikkjerolle nøye i tiden som kommer. Vi har høye forventninger til at en ny minister vil lede an internasjonalt for en utviklingspolitikk som sikrer barns rettigheter og utvikling.

Norske bistands- og utviklingsministre

1983–1986:	Reidun Brusletten (KrF)
1986–1988:	Vesla Vetlesen (Ap)
1988–1989:	Kirsti Kolle Grøndahl (Ap)
1989–1990:	Tom Vraalsen (Sp)
1990–1992:	Grete Faremo (Ap)
1992–1997:	Kari Nordheim-Larsen (Ap)
1997–2000:	Hilde Frafjord Johnson (KrF)
2000–2001:	Anne Kristin Sydnes (Ap)
2001–2005:	Hilde Frafjord Johnson (KrF)
2005–2012:	Erik Solheim (SV)
2012– :	Heikki Holmås (SV)

KILDE: BISTANDS-LEKSIKON

«**BRICS-landene snakker allerede om å danne sin egen bank for å ta seg av infrastruktur. Hvorfor tror du de gjør det? Hvis de ikke kan få en fot innenfor noen av disse institusjonene, vil de se seg om etter noe annet**»

Ngozi Okonjo-Iweala, finansminister i Nigeria og kandidat til sjefsjobben i Verdensbanken.

■ NØDHJELP

270 millioner til nødhjelpsstyrke

Utenriksdepartementet og Flyktningshjelpen har signert en avtale på 270 millioner kroner om forlengelse av beredskapsstyrken NORCAP. NORCAP består av 850 kvinner og menn fra en rekke ulike yrker som er klare til å reise ut til internasjonale operasjoner på 72 timers varsel. I tillegg til humanitære kriser bistår NORCAP i oppdrag knyttet til forebygging, gjenoppbygging og overvåking.

FOKUS

Gro Lindstad, leder i FOKUS:

– Heikki Holmås må i sin nye jobb vise at Norge har kommet videre fra festtaler om kvinners viktige rolle til konkret handling og forpliktende flerårige økonomiske løft. Kvinners rettigheter og likestilling er en av de fem hovedpilarene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk, men har hele tiden vært den pilaren som har fått minst midler. Her må utviklingsministeren nå ta noen grep.

CARE Norge

Torild Skogsholm, CAREs generalsekretær:

– Holmås må sette de fattigste tilbake i sentrum for norsk bistand, og forstå betydningen av å satse på kvinner som utviklingsaktører. Solheim har hatt et stort engasje-

ment og mange nye, spennende ideer om bistand, vekst og utvikling. Dessverre har flere av de store nye satsningene, som skogbevaring og næringslivsbistand, kommet på bekostning av det som må være kjernemålet for norsk utviklingspolitikk, nemlig bekjempelse av fattigdom.

Kirkens Nødhjelp

Torbjørn Buer, konstituert generalsekretær i Kirkens Nødhjelp:

– Det viktigste for Heikki Holmås som utviklingsminister blir å fortsette jobben med de politiske løsningene på fattigdomsutfordringen. Den største utfordringen blir å få resten av regjeringen til å ta sitt ansvar for at regjeringens politikk er samstemt med målene for utviklingspolitikken.

BISTANDSAKTUELT

Bistandsaktuell er Norges ledende fagblad om bistands- og utviklingsspørsmål. Bladets papirutgave har et opplag på 18 500 eksemplarer, mens webutgaven har rundt 12 000 unike brukere per måned. Utgiver er Norad. Bladet har redaktørplakat.

Frilanskontrakt – journalist

Bistandsaktuell har nå ledig 1-2 kontrakter for «fast frilansjournalist» (konsulentkontrakt) for tre år. Kontrakten(e) vil være i størrelsesorden 1000 timer per tolv måneder – til en fast timepris. For kontrakten gjelder en opsjon for oppdragsgiver til å innvilge ytterligere ett års forlengelse av kontraktstiden.

Arbeidet vil i hovedsak bestå i å skrive (og redigere) artikler til Bistandsaktuell (papir- og nettutgave) om norsk og internasjonal bistand, samt utenriks- og utviklingspolitiske emner.

Søkere må ha erfaring fra utenriksjournalistikk og/eller politisk journalistikk/økonomijournalistikk. Gode engelskkunnskaper, utdanning på universitets- / høgskolenivå og dokumentert interesse for internasjonale utviklingsspørsmål er nødvendig. Det forutsettes deltakelse på ukentlige redaksjonsmøter og mulighet til å foreta reportasjereiser til utviklingsland.

Mer informasjon, blant annet om nødvendige vedlegg til tilbudet, vil bli lagt ut på www.doffin.no uken etter påske – søk på «frilanskontrakt journalist».

Utlyst under Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad).

(Ved eventuelle problemer – henvendelse: bistandsaktuell@norad.no)

Søknadsfrist/tilbudsfrist: 4. mai 2012 kl. 12.00

10 Reportasje

Korrupt politi verst for de fattige

I mange utviklingsland er politiet de siste folk tør stole på. De frykter falske anklager og å bli presset for penger. Politikorrupsjonen er høy og verst rammes de fattige, mener NUPI-forsker Jens Andvig **Av Tiril A. Skarstein**

Det er slående at når det gjelder den dagligdagse korrupsjonen eller småkorrupsjonen, så er det nesten alltid politiet som er mest korrupt i utviklingsland, sier Andvig.

I en kommende artikkel basert på casestudier og spørreundersøkelser i Kenya viser forskeren hvordan korrupsjonen skaper store problemer for fattige folk – og har skapt en generell frykt for politiet. Holdningene til politiet i lavinntektsland er helt motsatt fra høyinntektsland der politiet som regel nyter høy anseelse.

– Politiet er en av de etatene som

er vanskeligst å organisere. De er nødt til å bevege seg ganske fritt, og det er vanskelig å kontrollere de enkelte polititjenestemennene ovenfra, forklarer NUPI-forskeren.

Kombinert med politiets rett til å bruke makt betyr det at politiet i land med svakt styresett lett kan spe på lønninga gjennom korrupsjon.

Frykt

Kenya er blant landene der tilliten til politiet er svært tynnslikt. 45 prosent svarer i en undersøkelse at de «ikke i det hele tatt» har tillit til politiet. Mange av kenyanerne Andvig har

Jens Andvig

snakket forteller også at de frykter politiet.

– De fleste som betaler bestikkelser, gjør dette frivillig i bytte mot en tjeneste. Men politiet er ikke avhengig av at det skjer frivillig ettersom de kan benytte seg av sin makt og presse folk for penger, sier forskeren.

I Kenya forteller folk at politiet ofte plukker opp personer sent på kvelden og setter dem på cella på tross av at de ikke har gjort noe galt. Så er det opp til vedkommende, venner eller hans familie å betale ham ut.

– For mange er politiet de siste en tør stole på, sier han.

Rammer fattige

Hardest rammes de fattige og folk som ikke har kontakter høyere opp i systemet.

– Politikorrupsjonen er en form for skattlegging av de fattigste eller nest fattigste i de fattige landene. I Kenya er det for eksempel mindre

fare for å bli buret inn hvis man snakker engelsk, sier Andvig.

Korrupsjonen er ofte godt organisert. De som er høyere opp i hierarkiet får sin del av inntektene. Noen ganger gjøres dette også ved at de selger stillingene hvor det er enkelt for polititjenestemenn å spe på lønninga gjennom korrupsjon.

Økonomiske konsekvenser

Hva som er sammenhengen mellom politikorrupsjon, kriminalitet og utvikling er foreløpig uklart. I tillegg til de negative konsekvensene, er det tross alt også slik at korrupsjonsmulighetene kan gjøre at det er flere politimenn på gatene. Litt penger under bordet kan gjøre politiet mer villige til å etterforske en sak, men kan også bidra til at de lar være.

Men at de mange veisperringene og pengene som kreves inn har en negativ effekt på transportsektoren, synes klart.

Korrupsjon

Ordet korrupsjon brukes om misbruk av stilling for personlig fordel i form av bestikkelser, underslag og utpressing.

Småkorrupsjon eller administrativ korrupsjon (petty corruption) er gjerne knyttet til daglige administrative oppgaver. Det omfatter alt fra å ta imot bestikkelser for å la være å skrive ut trafikkbøter eller for å levere ut arbeidstillatelser til ureglementert fravær i arbeidstiden.

Storskalakorrupsjon (grand corruption) skjer gjerne på høyt nivå og er ofte knyttet til store innkjøpsprosesser og politiske beslutninger.

Typer av småkorrupsjon i politiet

Utpressing: Politiet kan arrestere uskyldige eller true med vold og deretter slippe dem fri ved betaling. Dette skjer særlig der politiet har stor frihet til å arrestere og fengsle folk midlertidig uten innblanding fra rettsvesenet.

Rettsvesenet involvert: Hvis rettsvesenet er involvert kan utpressing kombineres med svindel. For eksempel kan politiet plante beviser.

Korrupte transaksjoner: Politiet kan under bordet selge beslutninger eller informasjon som kommer kriminelle til gode. De kan for eksempel gi advarsler om planlagte inspeksjoner eller ta imot bestikkelser for å la være å skrive ut trafikkbøter. Trafikkpolitiet i mange lavinntektsland kombinerer dette med utpressing av uskyldige bilister.

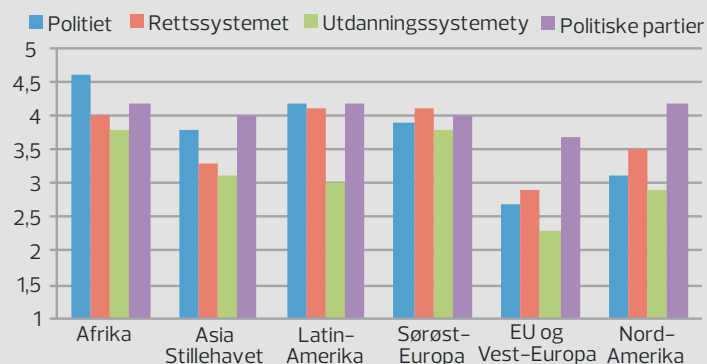
Underslag: Polititjenestemenn kan underslå penger eller ting de har beslaglagt, eller de kan heve lønn for dager eller timer hvor de ikke har møtt opp på jobb.

KILDE: ANDVIG OG FJELDSTAD (2009)

Spesialpoliti forhører to innbyggere i Mathare-slummen i Nairobi. FOTO: SCANPIX

«Ekstremt korrupt»

Transparency International har bedt folk rangere etater fra 1 til 5, der 5 er «ekstremt korrupt». I Afrika får politiet et snitt på 4,6. Afrobarometers studier underbygger dette. I 14 av 18 land de har undersøkt, anses politiet som mest korrupt.

– Det blir som en skattelegging av jordbruk, handel og transport, og deler av kostnadene bæres av fattige bønder som ønsker å få fraktet varene sine til markeder i byene, sier Andvig.

I tillegg har korrupsjon som regel en negativ effekt på næringslivet, i hvert fall på den delen av næringslivet som opptrer innenfor lovenes rammer. Fire av ti kenyanske selskaper mener at korrupsjonen i landet utgjør et betydelig hinder.

– **Må diskuteres**

Andvig har forståelse for at politiet ofte blir sett på som en nasjonal oppgave, som folk utenfra ikke skal legge seg for mye bort. Likevel mener han

at det er viktig å forsøke å bidra til at landene selv setter i gang endringer.

– Kombinasjonen av politikorrupsjon og kriminalitet har stor innvirkning på folks velferdssituasjon. Dette er derfor noe det vil være naturlig å drøfte med myndighetene. Samtidig er det viktig å kjenne sin begrensning. Utenlandske politifolk vil for eksempel mangle den lokale informasjonen som er nødvendig for å drive effektivt politiarbeid. Det er begrenset hva de kan lære bort, mener forskeren.

I Kenya har press fra bistandsgivere bidratt til et forbud mot veisperinger. Men småkorrupsjonen som rammer særlig de fattige fortsetter selv om det sjelden skaper de store overskriftene. ■

Gullgraver Amboko Angumu Msomo må jevnlig gi fra seg store deler av det han tjener til politi og soldater. Å nekte er livsfarlig. FOTO: VICTOR NORDENSKIÖLD

– Livsfarlig å ikke betale

Til tross for at borgerkrigen i Kongo gjerne regnes som over, fortsetter plyndringen. Politi, soldater og myndigheter har satt trusler, korrupsjon og maktmisbruk i system. **Av Nils Resare, i DR Kongo**

– I JUNI FANT VI 18 gram gull. Av det fikk vi ikke beholde noen ting.

Amboko Angumu Msomo blar i sine regnskapspapirer. Dag for dag har han notert hvor mye gull han og hans medarbeidere har funnet i bruddet utenfor Wanga nordøst i Kongo. I en egen kolonne fører han opp hvor mye penger han hver måned har måttet gi fra seg i form av ulike avgifter og bestiktelser.

Noen ganger har han måttet gi fra seg halvparten, andre ganger alt. De som vil ha penger, pleier å dukke opp et par ganger i uka. Ofte er det politimenn, soldater eller klanledere.

– De ber om penger til øl, bensin eller noe annet. Noen ganger vil de ha rent gull. For oss er det bare å betale. Om vi ikke har noen penger må vi låne. Det vil være livsfarlig å ikke betale, sier Amboko.

Situasjonen med uklar beskatning og en rekke tvilsomme avgifter er den samme for de fleste kongolesere. Flere forskningsrapporter beskriver det som en systematisk plyndring av sivilbefolkningen i landet. Ofte er det politiet, ulike krigsherrer, den statlige hæren eller andre myndighetspersoner som står bak innkrevingen av de ulike «avgiftene».

Systemet har sine røtter i Joseph-

Désiré Mobutos tid. Den forrige diktatoren oppfordret landets statsansatte til selv å kreve inn penger fra lokalbefolkningen. Under borgerkrigen fra slutten av 90-tallet og fram til begynnelsen av 2000-tallet begynte nye grupper å benytte seg av systemet, blant annet væpnede opprørsgrupper.

Selv om det kreves inn en rekke skatter kommer nesten ingenting tilbake til sivilbefolkningen i form av velferdsgoder eller infrastruktur fra den svake kongolesiske staten. Systemet bygger snarere på en slags ordning der politi, tjenestemenn og soldater går på jobb for å kreve inn penger til sin egen lønn.

Dette illustreres i en kommende studie av de svenske forskerne Maria Eriksson Baaz og Ola Olsson. Deres forskning bygger på intervjuer med kongolesisk politi og sivile som har vært i kontakt med politiet. Studiet avslører et velorganisert system av bøter og avgifter som politiet tar inn fra sivilbefolkningen. Høytstående politisjefer sikrer seg deler av inntektene.

– Det er lenge siden noen tok en jobb i den kongolesiske staten for den vanlige lønnens skyld. Det er mye viktigere å få en posisjon slik at en gjennom det kan berike seg selv, sier Maria Eriksson Baaz. ■

«Politiet er en av de etatene som er vanskeligst å organisere»

Jens Andvig, NUPI

12 Aktuelt

■ KIRKENS NØDHJELP

Ut av Eritrea

Kirkens Nødhjelp trekker seg ut av Eritrea. Påtroppende generalsekretær Anne-Marie Helland beskriver en virkelighet der ansatte ikke får reise ut av hovedstaden Asmara og myndighetene overvåker telefoner og enhver bevegelse. – Det er umulig å operere i landet, mener Helland.

«**Hvis mer våpen og penger strømmer til Musevenis militære, kan Invisible Childrens kampanje gjøre problemene større, ikke mindre**»

Michael Wilkerson, Foreign Policy kritiserer Invisible Childrens kampanjefilm «Kony 2012»

Aktivister i London protesterer mot hensynsløs utvinning av mineraler i DR Kongo. FOTO: PETER MARSHALL / SCANPIX

DR Kongo:

Minerallov uten resultater

Forsøk på å regulere mineralhandelen i DR Kongo har så langt ikke ført til noen demper av konflikten i landet. – Betydningen av «konfliktmineraler» er overdrevet, sier ekspert. **Av Even Tømte**

Det er snart to år siden Dodd-Frank-loven ble vedtatt, en omfattende pakke reguleringer av finansmarkedene i USA. Et av punktene handler om «konfliktmineraler» fra DR Kongo, og skulle hindre at selskaper kjøper mineraler som finansierer væpnede grupper i det krigsherjede landet. Loven ble hilst velkommen fra akti-

vister som lenge har kjempet for å synliggjøre konflikten i Kongo.

Så langt har den imidlertid ikke vært noen braksuksess. Ifølge en FN-rapport før jul har smuglingen av mineraler økt etter at loven kom på plass. Selskaper har blitt varsome med å engasjere seg i Kongo, noe som har ført til at mange kongolesere har mistet inntekten de

tidligere hadde.

Samtidig har mineralproduksjonen i noen grad flyttet seg unna gruver kontrollert av militsgrupper.

– Det er bra at noe av mineralproduksjonen har blitt vridd mot sivilt kontrollerte gruver, men det er skuffende at det ikke har vært noen nedgang i volden eller aktiviteten til de væpnede gruppene. Dette var jo grunnen til at loven ble innført i første omgang, sier Michael Nest til Bistandsaktuelt.

Kineserne må med

Nest har skrevet flere bøker om de økonomiske mekanismene bak konflikten i DR Kongo. Den seneste,

Konfliktene i DR Kongo handler ikke bare om konfliktmineraler. Konflikter om land og lokal, politisk kontroll er viktige»

Coltan, tar for seg mineralet som oftest forbindes med finansiering av militser øst i Kongo.

– Utfordringen blir selvsagt å få en lov som fungerer riktig, og det har vist seg å være vanskelig i tilfellet Kongo. Jeg tror en alvorlig feil med Dodd-Frank-loven er at den kongolesiske hæren (FARDC), ikke er regnet som en av de «væpnede gruppene» selv om den er en av de verste utøverne av vold mot sivile, sier han.

Nest mener også at den nye loven også legger en stor byråkratisk byrde på selskapene, ut fra en tro på at de ikke har noen alternativer til å kjøpe sentralafrikanske mineraler.

– Det som ser ut til å ha skjedd er at vestlige selskaper har trukket seg unna, mens kinesiske selskaper som ikke blir påvirket av loven har kommet inn i stedet. I en verden der økonomisk makt flytter seg mot Øst-Asia, er tanken om at initiativer i Europa eller Nord-Amerika kan løse problemer i utviklingsland utdatert. Lovgivning er viktig, men må inkludere alle de viktige aktørene, også østasiatiske land og selskaper, sier Nest.

Michael Nest, forfatter. FOTO

■ NORAD

Vil ut til folket

Norad skal profilere seg med en serie avisannonser, og skal avholde folkemøter rundt om i landet utover året. Anledningen er etatens 50-årsjubileum. – Det er et stort engasjement, og vi vil vite hva folk er opptatt av, sier avdelingsdirektør Terje Vigtel.

■ POLIO

11.000.000

barn var antallet Verdens Helseorganisasjon og Unicef hadde som mål å vaksinere mot polio i 20 vest- og sentralafrikanske land i løpet av kun fire dager i mars.

Enkle fortellinger

– Hva kan dette lære oss?
 – Lover kan ha en virkning langt unna, i krigsområder og i andre land – særlig hvis lovene kommer i et land som er viktig for det globale næringslivet, slik som USA. Aktivister burde legge merke til dette. Der som de ønsker å bruke lovgivning som et verktøy for å endre forretningspraksis burde de konsentrere seg om USA, EU, Japan – og selvfølgelig Kina, men lovgiverne der er veldig vanskelig å påvirke, særlig for utlendinger.
 – Er mineraler overdrevet som årsak til ufreden i DR Kongo?
 – Ja. Konfliktene i DR Kongo handler ikke bare om konfliktmineraler. Konflikter om land og lokal politisk kontroll er viktigere. Derfor vil man ikke få fred ved å fokusere utelukkende på konfliktmineraler, men det er en enkel og attraktiv historie for aktivister, journalister og forskere, som er full av dramatik og lett blir oppfattet av folk. Jeg tror aktivister kan miste støtte hvis de baserer seg på enkle fortellinger som viser seg å ha liten effekt på problemene de er ment å løse. ■

**Konflikt-
mineraler**

- DR Kongo inneholder store mineralressurser. Selv om krigen offisielt sluttet i 2006, er den østlige delen av landet fremdeles preget av konflikter og usikkerhet.
- Mange av de væpnede gruppene øst i landet får sine inntekter fra smugling av mineraler eller kontroll med gruver.
- Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act ble lovfestet i USA 2010, og inneholder en rekke ulike reguleringer av finansmarkedet i etterkant av finanskrisen.
- Som en del av dette er børsnoterte selskaper pålagt å opplyse hva de gjør for å sikre at produktene deres ikke inneholder mineraler fra omstridte gruver kontrollert av opprørsgrupper i det østlige DR Kongo.

Full strid etter skandalerapport

En granskingsrapport hevder det har foregått seksuelt misbruk og korrupsjon i Mathare Youth and Sport Association (MYSA) i Kenya. Det har skapt full strid mellom organisasjonen og deres mangeårige samarbeidspartner Strømmestiftelsen.

Av Hege Opseth

DET VAR ETTER et varslingsbrev om påstått seksuelt misbruk, korrupsjon, id-forfalskning og aldersfiksing at det ble igangsatt en uavhengig undersøkelse for å komme til bunns i påstandene. Overgrepene skal blant annet være koblet til deltakelse i Norway Cup.

I rapporten fra undersøkelsesteamet sier 70 prosent av de rundt 250 spurte at de har en klar oppfatning av at seksuell trakassering foregår i organisasjonen. I MYSA's ledelse er reaksjonene sterke:

«Er MYSA full av tyver, folk som lyver på alderen og seksuelle overgrepere?» spør MYSA i en pressemelding. Og svarer selv: «Selvsagt ikke!»

Styret og ungdomslederne i MYSA avviser at ungdomsorganisasjonen preges av en kultur for seksuell trakassering og korrupsjon. Ungdomsorganisasjonen reagerer også sterkt på at de var uvitende om konklusjonene i rapporten da et sammendrag ble presentert for styret i Strømmestiftelsen tidligere i vinter.

Partene krangler også om hvem som egentlig tok initiativet til opprette en internasjonal undersøkelseskomité etter at varslingsbrevet ble kjent for partene.

– Det er Strømmestiftelsen som tok initiativet og betalte for undersøkelsen på bakgrunn av en alvorlig varsling, sier generalsekretær Øyvind Aadland.

Ungdomsorganisasjonen i en av Kenyas mest belastede slumområder sier dette er feil.

– Strømmestiftelsen glemmer å nevne at den uavhengige undersøkelsen ble foreslått og etterspurt av MYSA selv – to ganger, uttaler ledelsen.

MYSA har fått over 40 millioner kroner i støtte fra Strømmestiftelsen de siste årene. Nå har styret satte fire betingelser for å fortsette samarbeidet, blant annet en restrukturering i toppledelsen og at penger som i dag brukes på Norway Cup skal brukes til andre utviklingstiltak i slummen. MYSA vil ikke svare på punktene før de har gjennomgått en endelig og ferdig rapport og uttrykker stor skuffelse over «en så hard dom basert på sammendrag av en uferdig rapport».

Generalsekretær Øyvind Aadland sier følgende i en kommentar til hvorvidt MYSA fikk sammendraget av rapporten i forkant av styremøtet:

– MYSA fikk dette komprimerte sammendraget samme dag som den ble framlagt for styret i Strømmestiftelsen. Utover det har jeg ingen kommentarer. ■

Les mer på www.bistandsaktuelt.no
 hopseth@yahoo.com

« Det er Strømmestiftelsen som tok initiativet og betalte for undersøkelsen på bakgrunn av en alvorlig varsling »

I en ny rapport hevdes det at jenter fra laget Mathare United har måttet gi seksuelle tjenester for å få være med i på Norway Cup.

ILLUSTRASJONSFOTO. FOTO: SCANPIX

Tre engasjerte menn var sentrale arkitekter bak programmet for eiendoms- og foretaksregistrering. Fra v. tidligere statssekretær i UD, Olav Kjørven, økonomen Hernando de Soto fra Peru

Tre mektige menn, én idé og 50 millioner kroner

En president, en kjendisøkonom og en statssekretær. Tre personer fra tre land samlet seg om én idé som skulle revolusjonere Tanzania. Regningen til norske skattebetalere ble på rundt 50 millioner kroner. Resultatene så langt: minimale.

Av Gunnar Zachrisen, i Tanzania

A levendegjøre «død kapital» i utviklingsland. Å redusere den uformelle økonomien. Å sørge for at driftige mennesker skal kunne bruke sin eiendom og sine småbedrifter til å skaffe seg lån til investeringer.

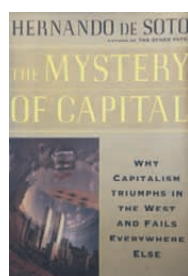
Dette var noen av ideene økonomen Hernando de Soto lanserte i år 2000. Boken het «*The Mystery of Capital*» – «Kapitalens mysterium» og vakte internasjonal interesse. Den karismatiske markedsliberalisten fra Peru talte et språk mange politikere forsto, enten de var fra rike eller fattige land.

På reiser verden rundt prediket han sine ideer om hvorfor verdens småkårsfolk burde få del i den mo-

derne markedsøkonomien. Formalisering av eiendom og næringsvirksomhet var første steg, deretter ville muligheter for banklån, investeringer, vekst og velstand etter hvert følge med på veien. Gjennom en slik prosess kunne store befolkningsgrupper i utviklingsland løftes ut av fattigdom.

Markedets dynamikk

En av de som lyttet og lot seg besnære av de Sotos ideer var den tanzaniske presidenten Benjamin Mkapa, som hadde truffet de Soto under et kommisjonsarbeid. Han var leder av et land som ennå var preget av landsfaderen Julius Nyereres langsomme afrikanske sosialisme. Etter flere opphold i USA og Canada var Mkapa

I boka «*The Mystery of Capital*» beskriver økonomen Hernando de Soto sine teorier om levendegjøring av kapital blant verdens fattige.

glødende interessert i markedets dynamikk.

Han leste «*The Mystery of Capital*». Presidenten tenkte blant annet på hvordan en større formalisert økonomi kunne bety økt fart i næringslivet, bedre inntekter for befolkningen og til slutt skatteinntekter i en slunken statskasse.

En annen var den norske statssekretæren Olav Kjørven, Hilde Frøfjord Johnsons energiske høyre hånd i Utenriksdepartementet. Året etter at han ble statssekretær blir han introdusert for den peruanske kjendisøkonomen under et seminar i Oslo. Den USA-utdannede tidligere utviklingsforskeren blir svært interessert i de Sotos ideer om hvordan mennesker i utviklingsland kunne bruke markedsøkonomien til å komme seg ut av fattigdom.

Hernando de Sotos ideer hadde vært utprøvd i slumstrøkene i Perus hovedstad Lima – og med gode resultater, ifølge en evaluering fra Verdensbanken. Ifølge de Soto fikk 1,2 millioner familier skjøter på sine eiendommer, mens 380 000 småfirmaer ble registrert i firmaregistret.

Men også resultatene fra Peru er omstridte. Blant annet har kritikere stilt spørsmål ved om hvor mange fattige som faktisk klarer å omsette et verdipapir til et lån i banken.

Norad advarte

I Norge advarte aktivister og bistandsfaglig ekspertise mot å prøve ut erfaringene fra Peru på befolkninger i Øst-Afrika. De viste til at Tanzania er et utpreget jordbruksamfunn med helt andre tradisjoner for eiendomsrett til jord. Blant kritikkerne i organisasjonsmiljøet var det en overvekt av debattanter fra den politiske venstresida. De var skeptiske til en peruansk økonom som ble omfavnet av den politiske høyresida i USA.

Fagekspertene i Norad advarte på sin side mot at planene for Tanzania hadde liten rot i landets egne utviklingsplaner og at det ble bygget opp nye strukturer i konkurranse med de eksisterende.

Men i Utenriksdepartementets politiske ledelse var en statssekretær fra KrF overbevist om at de Sotos ideer burde prøves ut i landsbyer og slumstrøk i Afrika. I et leserinnlegg i Bi-

og eks-president i Tanzania Benjamin Mkapa.

standsaktuelte 3. februar 2005 skriver Olav Kjørven om «økonomisk rettsikkerhet for fattige – en idé hvis tid er kommet».

«For at det ikke skal herske tvil: Jeg mener det er av fundamental betydning å ta fatt i dette problemet. Hvis ikke vil tusenårs målet om å halvere andelen fattige i verden innen 2015 ikke kunne nås», skriver Kjørven.

Han argumenterte for at økonomisk rettsikkerhet for de fattige var av like stor viktighet som grunnutdanning og primærhelse.

Pilotprosjekt

Den norske statssekretæren hadde på dette tidspunkt allerede funnet en ivrig medspiller i president Benjamin Mkapa. I 2004 ble Tanzania utvalgt til et norskstøttet pilotprosjekt. Tross skepsis blant frivillige organisasjoner, i fagmiljøet i Norad og deler av embetsverket fikk Kjørven igjennom en bevilgning på 50 millioner kroner. Utenfor døren sto økonomene de Soto klar med et kobbel av unge konsulenter fra sitt Institute for Liberty and Democracy (ILD) – etter invitasjon fra Tanzanias finansdepartement.

Først skulle konsulentene analysere virkeligheten i Tanzania, dernest skulle de designe et stortilt program for registrering og masseprivatisering av eiendom. Og slik ble det. En rekke kilder i det norske bistandsmiljøet beskriver årene 2005, 2006 og 2007 som en tid da det myldret av unge dresskledde peruanere på vei ut og inn av Dar es Salaam International Airport.

Men i 2008 var det slutt på norske penger. Da trakk Norge seg ut av prosjektet etter å ha støttet to innle-

dende prosjektfaser med stadig mer lunken entusiasme. For det var ikke lenger Olav Kjørven og utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson som styrte norsk utviklingspolitikk. Allerede høsten 2005 hadde Bondevik 2-regjeringen blitt skiftet ut. Nå rådet nye rødgrønne ideer om hvordan Norge skulle bidra til en bedre verden. De Sotos tanker om formalisering og levedegjoring av kapital sto ikke lenger høyt i kurs hos norske utviklingspolitikere.

«Unik kompetanse»

På bordet i finansdepartementet i Tanzania lå to rapporter fra et peruansk konsulentfirma og kvitteringer for bruk av 50 millioner norske kroner. Brorparten av pengene ble igjen hos Hernando de Sotos konsulentfirma i Perus hovedstad Lima, en langt mindre del var brukt til tanzanianske medarbeidere og administrasjonen av Mkurabitas hovedkontor i Dar es Salaam.

Oppdraget peruanerne i Institute for Liberty and Democracy (ILD) hadde fått i 2004 var tildelt av Tanzania – uten anbuds konkurranse, på basis av påstått «unik kompetanse» på området.

– Norge var dessverre med på å understøtte at dette oppdraget ikke ble konkurransutsatt. Det burde vært ute på internasjonalt anbud, sier konsulent Jens Claussen i Nordic Consulting Group, det norske firmaet som evaluerte programmets to første faser.

Lokalt eierskap?

I det norske miljøet er det ulike meninger om verdien av rapportene →

Ordforklaring:

■ Mkurabita – forkortelse på swahili for Tanzanias program for formalisering av eiendom og næring.

Sagt om DeSoto-satsingen

Mkapa burde sagt klart i fra på et tidlig tidspunkt at dette arbeidet måtte gjøres av en lokal akademisk institusjon. I stedet valgte de å fly inn Hernando de Sotos konsulenter.

Samuel Mwangwe, professor i samfunnsfag

Slik oppsettet av programmet er nå, som en isolert enhet, fungerer det som et hinder for et effektivt arbeid. Det hadde vært mange fordeler ved å legge dette programmet inn under departementene, blant annet bedre kopling til lovarbeid.

Anna Tibajuka, areal- og boligminister

Det var feil å bruke utenlandske konsulenter til å gjøre grunnarbeidet. Jeg har sett resultatet. Dette kunne vært gjort like bra av mine førsteklassestudenter.

Honest Prosper Ngowi, økonomiprofessor

BRELA og Mkurabita har hatt et veldig bra samarbeid. Vi har arrangert kurs om registrering av næringsvirksomhet sammen. De har også gjort et godt arbeid med studier om hvordan man kan redusere byråkratiske hindringer for etablering av virksomhet.

A.B. Mkapa, leder av Tanzanias statlige Business Registration and Licensing Authority.

Behovene for reformer på dette området er store, men oppsettet av dette programmet er feil. Det var for knyttet til noen personligheter. Det er «ovenfra-og-ned» og tilbudsrevet snarere enn basert på etterspørsel.

Honest Prosper Ngowi, økonomiprofessor

Dette var opprinnelig et svært populært program som det var stor etterspørsel etter. Manglende eiendomsregistrering og manglende overordnet arealplanlegging er et stort problem i Tanzania, et av kjerneproblemene i utviklingsarbeidet.

Anna Tibajuka, areal- og boligminister

Det finnes fortsatt politisk vilje til å gjøre noe, men initiativet har mistet kraft. Med de rette folkene på plass kunne det kanskje gå bedre. Men regjeringens vilje til å finansiere programmet er begrenset.

Florens Luoga, jusprofessor og eiendoms-ekspert

Jeg støtter tanken om formalisering, men mislikte måten dette ble gjort på. Dette var «high profile» og «top-down», direkte underlagt presidentens kontor. Det var et feilgrep.

Yefred Myenzi, leder av jordrettighetsorganisasjonen Hakiardhi

Overgangen fra Mkapa til Kikwete har ikke gått smertefritt for Mkurabita. Det nåværende regimet har ikke gitt initiativet den samme støtten, og ledelsen har vært for svak. Derfor har det mistet kraft.

Haji Semboja, sosialøkonom, University of Dar es Salaam

Hvis du snakker med folk i uformell sektor, vil de komme med alle motargumentene mot å bli en del av den formelle økonomien. Hvorfor skulle de ønske seg skatt eller ha tillit til kontrollorganer som de bare har dårlige erfaringer med?

Florens Luoga, jusprofessor og eiendoms-ekspert

16 Tema DESOTO-SATSINGEN

Statsminister Kjell Magne Bondevik taler under statsbesøk i Tanzania i oktober 2004. Norge og Tanzania undertegnet under besøket avtalen om formaliseringsprogrammet Mkurabita. Bak til venstre: president Benjamin Mkapa.

FOTO: SCANPIX, JARL FR. ERICHSEN

← fra de Sotos peruanske konsulenter. Claussen mener at det fantes flere aktører både internasjonalt og i Tanzania som kunne bidratt til å gjøre en bedre jobb enn hva som ble resultatet av ILDs arbeid. En norsk diplomatisk kilde mener på sin side at rapportene fra peruanerne blant annet påpekte viktige flaskehalsar i det tanzanianske systemet.

Den erfarne samfunnsøkonomen og konsulent fra NCG er enig i at behovet for formalisering av eiendom og næring i Tanzania er stort. Samtidig er Claussen svært kritisk til hvordan det konkrete programmet i Tanzania ble skrudd sammen. Istedenfor å satse på eksisterende institusjoner innen statsforvaltningen, skulle det tas snarveier og oppnås kjappe resultater. President Mkapas personlige engasjement i saken skulle være garantien for tanzanianernes eierskap til programmet.

«Stor hvit elefant»

– I hovedsak hadde programmet både feil design og feil aktører. Norge betalte nesten 50 millioner kroner for at et titalls peruanske konsulenter skulle lære hvordan det var i Tanzania. Det aller meste var kjent fra før og kunne vært framskaffet fra andre kilder. Kostnadene var hinsides i forhold til verdien, sier Claussen.

Han karakteriserer ILDs norskfinansierte oppdrag som «konsulentverdenens største hvite elefant så langt». En sentral kilde som arbeidet ved den norske ambassaden understreker på sin side at timeprisene ikke atskilte seg mye fra det norske konsulenter i Tanzania hadde fått utbetalt i andre prosjekter. Det samme gjaldt fordelingen av kostnader mellom tanzanianske medarbeidere og peruanske konsulenter.

Nordic Consulting Group hadde også gjort evalueringen etter første fase. Der kritiserte konsulentfirmaet at for mye av arbeidet hadde skjedd uten nærkontakt med tanzanianske institusjoner. Dette hadde hindret utvikling av kompetanse og kunnskap om eiendomsformalisering på tanzaniansk side. Samtidig hadde det også ført til at sentrale aktører i Tanzania kjente lite eierskap til formaliseringsarbeidet, mente NCG. Denne kritikken ble gjentatt også etter fase 2.

Norge skapte et «elefantprosjekt» og det oppsto problemer. Men i stedet for å trekke dere ut, skulle dere ha vært med på å løse problemene.

Honest Prosper Ngowi,
økonomiprofessor

Mkurabita er basert på en ovenfra-og-ned-mentalitet. Ved å prøve å instruere reformer ovenfra skaper man en konflikt med det eksisterende byråkratiet

Florens Luoga, jusprofessor og eiendomsekspert

«Fort og gæli»

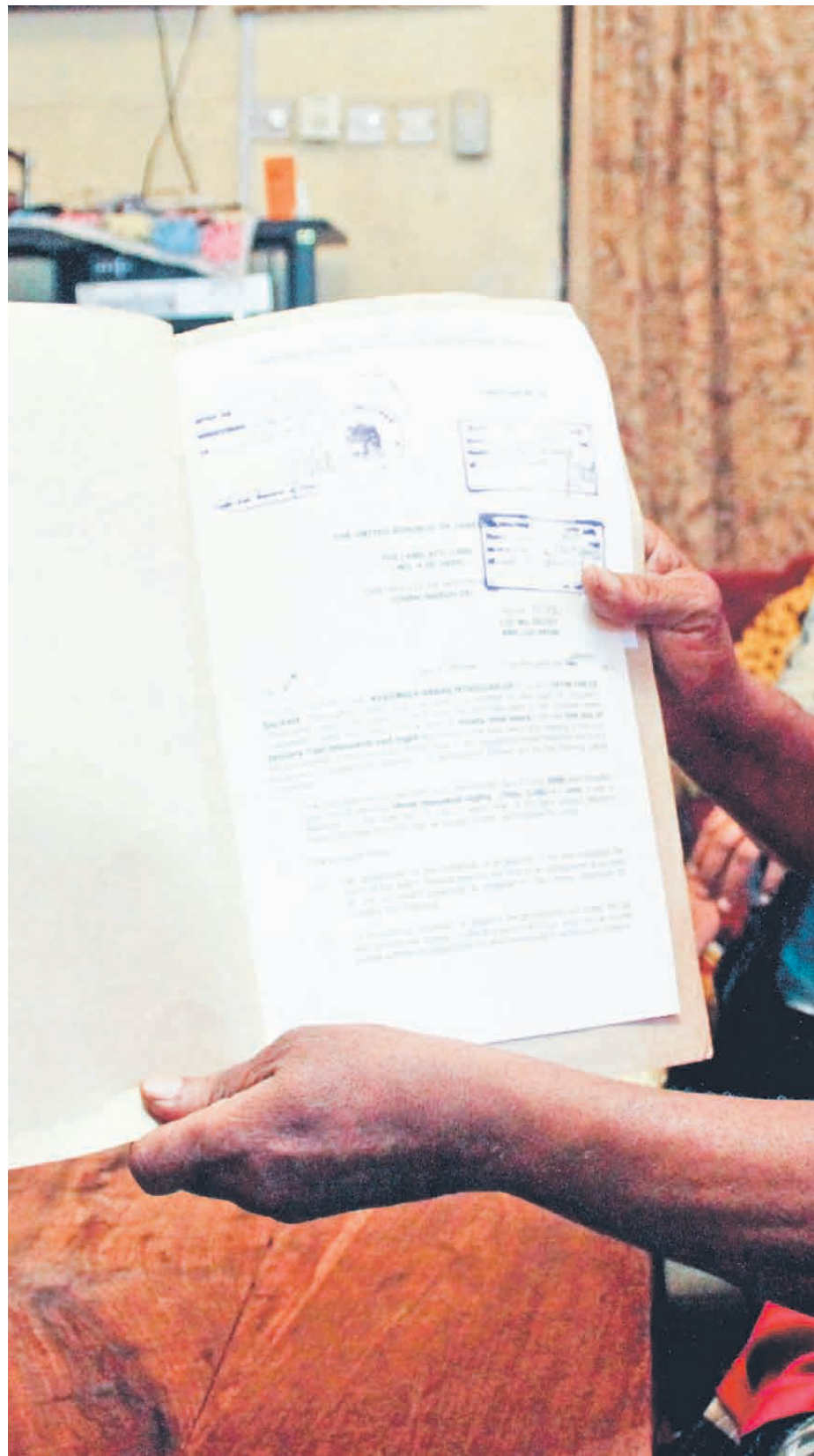
Hovedkritikken fra det norske konsulentfirmaet finner vi igjen hos en rekke kilder vi snakker med i Dar es Salaam – i organisasjoner, byråkrati og akademiske institusjoner. Samtidig som alle ser behovet for å reformere eiendomssektoren i landet, gjentar tanzanianske aktører de samme vurderingene av Mkurabita-programmet som Claussen: 50 millioner kroner ble brukt – «fort og gæli».

Enkelte mener det kom noe nyttig ut av rapportene fra de Sotos konsulenter, mens andre er kritiske. Alle vi snakker med synes likevel å være enige om at måten prosjektet ble utformet var feil. Uttrykk som «hastverk», «feil organisasjonsform», «toppstyring» og «manglende eierskap», går igjen – selv hos landets egen areal- og boligminister, den tidligere FN-toppen Anna Tibaijuka.

– Slik oppsettet av programmet er nå, som en isolert enhet, fungerer det som et hinder for et effektivt arbeid, sier hun.

De mange kildene vi snakker med er også enige om noe annet: Etter at Norge trakk seg ut, har det skjedd lite eller ingenting med formaliseringsagendaen i Tanzania. ■

Kaos etter

Huseieren A.B.C. Mtaullah er fornøyd med å ha fått skjøte på eiendommen sin, men er irritert

Fem år etter at et pilotprosjekt for eiendomsregistrering ble gjennomført i fattigstrøket Hanna Nasif i Dar es Salaam har flertallet av beboerne ennå ikke fått skjøter på sine eiendommer. Andre, som fikk skjøter, opplevde at de plutselig rådet over andres eiendom.

Av Kizito Makoye og Gunnar Zachrisen, i Tanzania

Eiendommene ble registrert i et prosjekt ledet av det den gang norskfinansierte Mkurabita-programmet.

En av de mange som fikk eiendommen sin målt opp og registrert er beboeren Erasto Felix, men noe skjøte har han ennå ikke fått.

– Det hele var ganske frustrerende. Vi trodde myndighetene kom for å støtte oss i et forsøk på å bedre levekår og

sanitære forhold. Det har ikke skjedd, og jeg har ikke en gang fått noe skjøte på eiendommen, sier han.

– Vi føler oss glemte. Her har ingenting bedret seg her. Vi svømmer fortsatt rundt i en rennende kloakk, sier beboeren Said Masoud Halfani til Bistandsaktuells lokale medarbeider.

Ingen banklån

Etter å ha gjennomført flere ulike be-

eiendomsregistrering

over at dokumentet ikke er korrekt. Nå sliter han med å få noen til å korrigere feilen. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

søk i Hanna Nasif og snakket med en rekke beboere klarer vi etter hvert å finne noen som har fått skjøter. Men ingen av dem har så langt hørt om noen som har brukt skjøtene som pant for å ta opp lån i banken. På tross av at det ble gjennomført kursing av beboere i 2006, er mange fortsatt i tvil om hvordan de kan få et lån i banken eller hvilke krav banken vil stille til dem.

En av dem er 52-årige Jessica Malopa.

– Jeg har dette papiret her, men det kan jo ikke brukes til noe. De fortalte meg at det kunne brukes til å få lån, men jeg vet ikke hvordan det skal gjøres, sier hun.

Forbannet huseier

En som vet er derimot A.B.C. Mtaullah, selv om han ennå ikke har vært i banken for å skaffe seg boliglån. Den tidligere personalsjefen i det statlige energiselskapet Tanesco er «små-

kongen i gata», en pensjonist med tilleggsinntekter fra utleie til fire andre familier.

– I dette kvartalet ble i hovedsak alle eiendommer målt opp, men veldig mange har likevel ikke fått noe skjøte. Her i gata er det vel 70 prosent som ikke har fått, forteller han.

På egne vegne er han likevel mest forbannet over at han har fått andre eieres eiendom inkludert i sin egen. Oppmålerens slurvete arbeid gjør at han nå blir avkrevd eiendomsskatt for

« Vi har henvendt oss til Mkurabita for å få hjelp til å korrigere papirene, men har aldri fått noe svar. »

A.B.C. Mtaullah, huseier i bydelen Hanna Nasif.

DeSoto, Norge og Tanzania – en kronologi

2000:

Økonomen Hernando de Soto utgir boka «Mystery of Capital».

18. september 2002:

Hernando de Soto møter politisk ledelse i Utenriksdepartementet under et seminar i Oslo. Daværende statssekretær Olav Kjørven blir sterkt engasjert for de Sotos ideer og tankene om å prøve ut formaliseringsprosjektene i flere utviklingsland.

Mai 2003:

De Sotos institutt Institute for Liberty and Democracy (ILD) etablerer direkte kontakt til Utenriksdepartementet i Oslo og til president Benjamin Mkapa i Tanzania. De Soto og Mkapa er blitt kjent med hverandre i 2002 gjennom arbeidet i ILO-kommisjonen om globalisering.

Januar 2004:

Statssekretær Kjørven holder en av to «key note»-taler under en stor formaliseringskonferanse i Egypt, etter invitasjon fra de Soto.

2004:

Hernando de Soto, senere med støtte fra Olav Kjørven og Benjamin Mkapa, begynner arbeidet for å få etablert en internasjonal kommisjon for å skape økt oppmerksomhet rundt formaliseringsideene.

15. juni 2004:

Norad avgir sin vurdering av de Soto-instituttet ILDs forslag til et program i Tanzania, og kritiserer manglende basis i landets egne planer og manglende relasjoner til landets eksisterende institusjoner for eiendoms- og firmaregistrering. I tillegg er Norad kritisk til kostnadsnivået.

Oktober 2004:

Statsminister Kjell Magne Bondevik og Tanzanias president Mkapa undertegner en avtale om samarbeid der Norge lover å støtte formaliseringsarbeidet i Tanzania økonomisk. Norge bevilger 49 millioner norske kroner til de to første fasene av programmet.

November 2004:

Arbeidet med første fase av formaliseringsprogrammet i Tanzania begynner sterkt dominert av konsulenter fra ILD.

September 2005:

FN-kommisjonen Commission on the Legal Empowerment of the Poor dannes under ledelse av USAs tidligere utenriksminister Madeleine Albright og Hernando de Soto. Norges avtroppende utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson og Tanzanias avtroppende president Benjamin Mkapa får også plasser i kommisjonen.

Okt. 2005:

Konsulentfirmaet Nordic Consulting Group framlegger en rapport etter første fase av Mkurabita-programmet, diagnosefasen. Rapporten er svært kritisk.

Oktober 2005:

De rødgrønne overtar etter Bondevik 2-regjeringen. Erik Solheim (SV) overtar som utviklingsminister etter Hilde Frafjord Johnson (KrF).

Februar 2007:

Nordic Consulting Group framlegger en midtveisgjennomgang av andre fase av Mkurabita-programmet, reformdesignfasen. Rapporten er svært kritisk, særlig mot ILDs rolle i programmet.

2007:

ILD aksepterer en redusert rolle i programmet, til fordel for Tanzanias egne institusjoner som får en større rolle.

Januar 2008:

Norges ambassadør i Tanzania Jon Lomøy uttaler til bladet Development Today at Norge ikke vil støtte neste fase av Tanzanias formaliseringsprogram, etter mars 2008. Tanzania overtar selv rollen som sponsor for programmet.

KILDE: DEVELOPMENT TODAY.

noe som tilhører naboen, en nabo som «gir blanke».

– Dette har skjedd med mange. Vi har henvendt oss til Mkurabita for å få hjelp til å korrigere papirene, men har aldri fått noe svar, sier Mtaullah.

Den ikke-statlige organisasjonen som organiserte oppmålingsarbeidet for Mkurabita i 2006 kan han heller ikke kontakte. Den har for lengst nedlagt sitt «formaliseringsarbeid» på grunn av manglende finansiering.

Brev uten svar

Myndighetenes lokale representant Said Ngauya bekrefter Mtaullahs historie. På vegne av 60 eiendomsbesittere i området skrev han for over ett år siden et brev til Mkurabita med ønske om å få korrigert skjøter som inneholdt feil. Men foreløpig uten svar.

Når Bistandsaktuelt reporter senere konfronterer Mkurabita-kontoret med saken får han følgende svar

fra en saksbehandler: «Prosjektet i Hanna Nasif er avsluttet, så dette er ikke lenger vårt ansvar.»

De henviser til det lutfattige bydelskontoret i Kinondoni, et kontor helt uten ekspertise på eiendomsregistrering.

– Nå vet vi ikke riktig hva som vil skje med alle de som har fått eiendommer «slått sammen». Det er fullstendig tåpelig at det går an å gjøre noe sånt, kommenterer beboeren Erasto Felix.

De om lag 12 000 beboerne hadde forventet at deltakelsen i Mkurabita-initiativet skulle bli starten på en fornyelsesprosess i den tettbefolkede, men slitne bydelen. Men kloakktanken og de enorme hullene i veien vitner om at lite har skjedd.

– Vi ser ingen forskjell, selv om eiendommene våre er blitt målt opp. Folk er akkurat like fattige, sier Hussein Damumbaya. ■

<<Fikk haik, ble satt av et sted på veien>>

Mkurabita-programmets leder hadde regnet med videre norsk støtte. – Det var som å få haik, for deretter å bli satt av et sted på veien, sier han.

Av Gunnar Zachrisen, i Tanzania

På et søvlig kontor i Dar es Salaam møter vi de ansatte ved Tanzanias formaliseringsprogram Mkurabita, et halvt dusin unge akademikere under ledelse av ingeniøren Ladislaus Salema.

Sistnevnte levner liten tvil om at det er magre tider for prosjektet nå etter at Norge trakk seg ut for drøyt tre år siden. Alle hadde håpet og trodd at det rike oljelandet i nord skulle fortsette å strø bistandspenger ut over prosjektet.

– Norge gikk opprinnelig med på å finansiere de to første fasene av prosjektet, deretter skulle man

finne løsninger på den videre finansiering. Men Norge stanset sin støtte helt. Det var som å få haik på de to første strekningene, for deretter å bli etterlatt et sted ute på landeveien, sier Salema.

Slunken statskasse

Etter at Norge sa takk for seg, ble prosjektets finansiering avhengig av Tanzanias slunkne statsbudsjetter. Slik er det fortsatt, men presidenten er ikke lenger den «de Soto»-vennlige Benjamin Mkapa. I stedet har den pragmatiske Jakaya Kikwete styrt landet de siste seks årene. Han gir fortsatt sin retoriske støtte til formaliseringsideene, men Mkurabita-programmet og viktigheten av eiendomsregistrering blir sjelden nevnt i hans taler. Bevilgningene står heller ikke i stil med de politiske omfavnelsene fra noen år tilbake.

– Sist år fikk vi et løfte om 6 milliarder tanzanianske shilling (tilsva-

rende 22 millioner kroner) til å drive programmet. Selv det beløpet hadde vært for lite til å skape synlige resultater på bakken, men det ble ikke bedre av at vi fikk utbetalt under halvparten, sier Salema.

Beskjedne spor

Programmets mål er blant annet å få til raskere og enklere prosesser for registrering av eiendom og private småbedrifter. Men listen over det Mkurabita har fått til siden opprettelsen i 2005 er ikke egnet til å ta pusten fra Tanzanias drøyt 40 millioner innbyggere.

Per august 2011 var omlag 48 000 eiendommer oppmålt på landsbygda, det var forberedt utstedelse av 18720 erklæringer om tradisjonell boret, men bare 1587 «borettsdokumenter» var endelig godkjent og gitt til eiere. I byene var det utstedt 324 skjøter til eiere, mens det var avholdt lynkurs om formalisering for 1642 små næringsdrivende og registrert 750 næringsforetak. I tillegg kommer noen enkelttiltak på øya Zanzibar.

De unge Mkurabita-ansatte har også brukt mye tid på å utarbeide ulike forslag til lovreformer, men fagdepartementene forhaster seg ikke med å ta sakene videre i systemet.

På sparebluss

Ladislaus Salema kritiserer ikke den sittende regjeringen, men levner ingen tvil om at prosjektet drives på sparebluss og at det har liten mulighet til «å ta av» med dagens beskjedne finansiering.

– Jeg ville ønsket at den norske regjeringen engasjerte seg igjen. Det hadde vært logisk i forhold til det engasjementet Norge viste i saken i de første årene, sier Salema som gikk av med pensjon i mars i år, etter at dette intervjuet ble gjort.

Heller ikke tidligere president i Tanzania Benjamin Mkapa har ikke gitt opp håpet om å få Norge tilbake som sponsor av det nasjonale formaliseringsprogrammet Mkurabita.

– Norge lovet aldri videre finansiering, men det hadde vært klokt å anerkjenne at denne typen program trenger starthjelp. Denne hjelpen bør vare fram til programmet når et punkt der det kan videreføres på en bærene-

<<...det hadde vært klokt å anerkjenne at denne typen program trenger starthjelp>>

<<Jeg ville ønsket at den norske regjeringen engasjerte seg igjen. Det hadde vært logisk.>>

Eks-president Benjamin Mkapa håper fortsatt på norsk støtte.

kraftig av mottakerlandet selv, sier han i en e-post til Bistandsaktuelt.

Han mener støtten til Mkurabitas to innledende faser var på et tilstrekkelig nivå, men deretter var det stopp for utenlandsk støtte. Utenom Norge er det ingen andre bistandsgivere som har villet støtte programmet. Nå håper eks-presidenten at noen vil støtte en bred offentlig kampanje for å sette formaliseringsideene ut i livet.

– Det burde vært gitt bidrag til å bygge en administrativ struktur og faglige verktøy for å sette programmet ut i livet. Et bidrag til et slikt formål hadde vært positivt, sier Mkapa.

Han mener at et felles «basket fund» der både giver- og mottakerlandet bidrar kunne vært en mulighet. – Det er vel ennå ikke for sent, spør Mkapa – med adresse til det norske utenriksdepartementet. ■

De ansatte ved Mkurabita-kontoret har jobbet mye med lovreformer, men føler seg motarbeidet av andre deler av byråkratiet.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Mkurabita-leder Ladislaus Salema ønsker at Norge skal komme tilbake som sponsor av det viktige formaliseringsarbeidet.

FOTO: KIZITO MAKOYE

Kjørven:

– For tidlig å felle dommen

– Det er for tidlig å si per i dag hvor vellykket Mkurabita vil vise seg å være, sier tidligere statssekretær Olav Kjørven. **Av Gunnar Zachrisen**

HAN VAR HOVEDARKITEKTEN bak formaliseringsagendaen i norsk bistand og en pådriver for norsk støtte til prosjektet i Tanzania.

Kjørven, som i dag har en høy FN-stilling i New York, antar at Mkurabita har støtt på større problemer enn ventet, blant annet i møtet med ulike konkurrerende interesser i og utenfor byråkratiet. I tillegg erkjenner han at det har ligget forventninger hos tanzanianske myndigheter om en videreføring av støtte.

Ny lovgivning

– I en situasjon uten slik støtte prøver de likevel å gjennomføre en del av det som ble foreslått i rapportene fra designfasen. Det er utformet en god del ny lovgivning som er avgjørende for å gå til stor skala, men mye av dette har ennå ikke gått igjennom i parlamentet. Mye vil avhenge av om og når dette skjer, sier Kjørven.

Han viser til at det i årene 2008-10 ble gjennomført testprosjekter som ga «lovede erfaringer» og et grunnlag dersom man klarer å oppskalere programmet senere.

Kjørven er uenig i påstandene om at Mkurabita er et «top-down»-program. – Jeg har ikke besøkt dem, men de har vunnet to prestisjetunge internasjonale priser fra FN. Prisene har de fått for å ha utmerket seg med innovativ tilnærming til å for-

bedre offentlige tjenester for befolkningen, og til å utvikle reformer og tiltak på en måte som heller er «nedenfra-og-opp», sier han.

Ekskludert

Den tidligere KrF-statssekretæren understreker sterkt at den norske støtten til programmet må ses i lys av det store behovet for å skape positiv endring i et land med stor fattigdom. Han viser til at 98 prosent av alle næringsdrivende og 89 prosent av alle eiendommer i Tanzania er uregistrerte.

– Dette initiativet dreier seg ikke om å innføre markedsøkonomi. Den er der allerede, men en stor del av befolkningen er ekskludert fra å nyte de positive sidene ved den. Dette initiativet vil gjøre noe med at folk flest, og i særdeleshet kvinner, i byene og på landsbygda fortsatt mangler rettssikkerhet for jord, bolig og virksomhet tross tiår med bistand og utviklingsarbeid, sier Kjørven.

Han er overbevist om at formaliseringsideene fortsatt bør være meget viktige i utviklingsarbeidet. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Olav Kjørven, tidligere statssekretær i UD.

FOTO: ERLEND AAS/SCANPIX

Hernando de Sotos ideer om formalisering vakte stor debatt i Norge i årene 2004–2005. Her er noen av argumentene fra debatten:

FOR:

■ Skjøter på eiendom gir «de fattige» økt sikkerhet for egen eiendom. Det kan være en trygghet i møte med private oppkjøpere eller statlige institusjoner.

■ Skjøter på eiendom gir mulighet for å stille en eiendom som pant for et banklån. Formålet kan for eksempel være vedlikehold eller investering i produktiv virksomhet.

■ Formalisering – herunder et fungerende boligmarked – vil bidra til økt mobilitet av kapital og arbeidskraft. Det kan i neste omgang bidra til økonomisk vekst.

■ Registrering av et firma kan gi rett til å opprette en bankkonto og å oppnå lån og kreditter i banken.

■ For staten betyr en økning i antallet registrerte eiendommer og firmaer en økt mulighet til skattlegging. Dermed bedres mulighetene til å finansiere offentlig velferd.

IMOT:

■ Formaliseringsprosessen treffer i liten grad «de fattigste» blant de fattige i slumbyene eller på landsbygda. «De fattigste» er ofte leietakere eller jordløse.

■ En registrering av eiendom vil øke farene for at «de fattige», i dårlige tider, vil tenke kortsiktig og selge unna egen eiendom.

■ Svakt lovverk for eiendom og leietakerrettigheter kan gi «de fattige» lite trygghet for å bli lurt i et marked med mer kjøp og salg av eiendom.

■ En oppdeling av eiendom i individuelle parseller er en trussel mot tradisjonelt felleseie av jord på landsbygda.

■ Et skjøte på en eiendom eller papirer på et registrert firma er likevel ikke tilstrekkelig til at «de fattige» oppnår lån i bankene.

■ Det hersker uenighet om hvor vellykkede de Soto-prosjektene har vært der de har blitt prøvd, for eksempel i Peru.

20 **Aktuelt**

1,5 milliarder til norske orga

Norad vil i år fordele 1,5 milliarder kroner av skattebetalernes penger til over 90 ideelle organisasjoner. Mest av alle får Kirkens Nødhjelp, foran misjonsorganisasjonene og Norsk Folkehjelp.

Av Jan Speed

29 norske bistandsorganisasjoner med samarbeidsavtaler får 1,4 milliarder kroner i støtte fra Norad i 2012. I tillegg får 48 organisasjoner med såkalte flerårige prosjektavtaler nærmere 114 millioner kroner, mens en million disponeres av 17 organisasjoner med ettårige prosjektavtaler. Totalt utgjør dette altså drøyt 1,5 milliarder kroner.

– Nesten alle de norske organisasjonene vi jobber med er effektive og veldrevne med gode forvaltningssystemer, sier Terje Vigtel.

Sjefen for Norads avdeling for sivil samfunn tror det vil skje store endringer i norske samarbeidsland de nærmeste årene. Han varsler at Norad framover vil ha fokus på tre hovedutfordringer:

■ De norske organisasjonene bør jobbe sammen med partnere ute som er både relevante og har lokal støtte.

■ Det er fortsatt slik at bistandspengene passerer gjennom for mange ledd for å være god bistand.

■ Organisasjonene må ha god forståelse av samfunnsutviklingen i de enkelte landene, og legger mer vekt på landtilnærming og mindre på en organisasjonstilnærming, slik at ikke organisasjoner løper i beina på hverandre.

– Jeg tror at mye av den framtidige bistanden til sivil samfunn vil gå gjennom ubyråkratiske nettverk der skillene mellom giver og mottaker ikke er så store, sier Vigtel, og bruker Publish What You Pay som et eksempel.

Etter ønske fra Stortinget er det særlig utdanning som har vært prio-

De ti største:

Kirkens Nødhjelp	206 millioner
Digni (norsk misjon)	159 millioner
Norsk Folkehjelp	150 millioner
Redd Barna	136 millioner
Atlas-alliansen	79 millioner
Flyktninghjelpen	73 millioner
Regnskogfondet	72 millioner
CARE Norge	68 millioner
WWF-Norge	61 millioner
Norges Røde Kors	60 millioner

*FLERE AV DISSE ORGANISASJONENE FÅR OGSÅ BETYDELIG STØTTE VIA UTEENRIKSDEPARTEMENTET.

ritert i år. Det har slått gunstig ut for blant annet Redd Barna og ADRA, de to organisasjonene får henholdsvis 12 millioner kroner og to millioner kroner mer i støtte enn i fjor.

Også Norsk Folkehjelp får en økning på litt mer enn fem millioner kroner.

– De har vist gode resultater og dristighet i samarbeidet med organisasjoner ute, sier Vigtel.

Pengesekken avdelingsdirektør Vigtel og hans kollegaer forvalter er i år større enn noen gang. Det skyldes delvis at penger som tidligere ble gitt via UD nå forvaltes av Norad.

Kirkens Nødhjelp er den største mottakeren av Norad-midler med nesten 50 millioner mer enn Digni (tidligere Norsk Misjons Bistandsnemnd) som er på andreplass.

– Vi har et godt samarbeid med norske organisasjoner. Alle har en utfordring i å forstå de raske endringene som skjer i våre samarbeidsland. Organisasjonene vil fremover måtte ha kunnskap og evne til å gjøre raske endringer, sier Vigtel. ■

Norad gir i 2012 mer penger til organisasjoner som jobber med utdanning. Bildet viser en jenteklasse i Mali.

Rettighetsorganisasjoner under press

Av Jan Speed

I 2010 KANALISERTE Norge over 5,6 milliarder kroner gjennom såkalte sivilsamfunnsorganisasjoner. Av denne ganske solide summen ble 3,6 milliarder kroner gitt via norske organisasjoner, men resten ble kanalisert gjennom internasjonale eller lokale organisasjoner.

For å undersøke hva man faktisk oppnår med denne pengebruken etablerte Norad i fjor et panel med seks eksperter fra Norge, Afrika og Asia.

Opgaven til panelet var blant annet å undersøke hvilke resultater denne bistanden gir ut over det man oppnår i hvert enkelt prosjekt. Panelet tok for seg fire land: Etiopia, Malawi, Nepal og Vietnam. Norske organisasjoner har brukt rundt 1,25 milliarder kroner i disse landene de siste fem årene.

– Sivilsamfunnsorganisasjoner fra Norge har stor innvirkning,

men de kunne ha gjort så mye mer. Både ved å ha se utover de enkelte prosjektene og ved å bli flinkere til å dokumentere resultatene. Et økt fokus på rettigheter kommer samtidig med at det politiske handlingsrommet for disse organisasjonene blir mindre, sier kenyaneren Agnes Abuom, en av panelets ledere.

Tallfester ikke

Rapporten slår fast at det store flertallet av de norske organisasjonenes prosjekter når sine kortsiktige mål. Fattige mennesker og lokal samfunn får bedre helse, mer utdanning og økte inntekter. Men ofte er organisasjonene lite flinke til å tallfeste hvor mange som får hjelp. I en del prosjekter hvor organisasjonene faktisk oppgir tall er det snakk om relativt få mennesker som får hjelp. Videre viser undersøkelser at prosjekter når fattige mennesker, men det er lite bevis for at organisasjonene når «de aller fattigste».

Agnes Abuom fra Kenya leder panelet Norad har etablert for å granske effekten av pengene Norge gir sivilsamfunnet.

Samtidig understreker panelet at Norad ikke bør forvente kortsiktige resultater. Noen prosjekter vil bruke lang tid for å oppnå resultater. Likevel er en del oppnådd.

– Panelet har funnet flere eksempler på bredere og langsiktige effekter – hvor norske organisasjoner har bidratt til å skape debatt, påvirke og endre urettferdige lover og sette i gang ny virksomhet, sier Stein-Erik Kruse fra Nordic Consulting Group.

Det gjelder i særlig grad innen sosial sektor, som for eksempel for funksjonshemmede i Malawi og Nepal, kvinner og kjønnslemlestelse i

Etiopia og hiv/aids i Vietnam.

De norske organisasjoner er opptatt av å fremme menneskerettigheter. Panelet viser til at det er stadig vanskeligere for sivile organisasjoner å arbeide med rettigheter i en rekke land. Dette gjelder spesielt Vietnam og Etiopia og i økende grad Malawi.

– Det er et faresignal og en utfordring at mange land i økende grad nå undertrykker sine sivile samfunn, sier Abuom. Hun understreker at et godt fungerende sivil samfunn er nødvendig i ethvert samfunn.

– Det er viktig at organisasjoner fra Norge bidrar til å styrke de lokale organisasjonene, og lar dem bestemme dagsordenen, sier hun.

Koordinering

Panelet påpeker en rekke områder der bistand gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner bør bli bedre:

■ Skattebetalernes penger kan brukes mer kostnadseffektiv dersom

«Sivilsamfunnsorganisasjoner fra Norge har stor innvirkning, men de kunne ha gjort så mye mer»

nisasjoner

FOTO: JAN SPEED.

det er bedre koordinering mellom Norad-støtten som gis til et land gjennom norske organisasjoner og støtten som fordeles til sivilsammfunnsorganisasjoner i det samme landet fra den norske ambassaden.

■ Det er uklart hva de reelle administrasjonskostnadene er når norske organisasjoner skal gjennomføre prosjekter i utviklingsland. Det er ofte flere administrative mellomledd mellom den norske organisasjonen og de som tilslutt mottar støtten. Og enda dyrere blir det når de norske organisasjonene har lokale kontorer.

■ Den norske støtten er fragmentert. Det er eksempler fra Malawi og Nepal hvor organisasjonene arbeider bredt innen helse og utdanning, men der de fleste prosjekter er for små til å gjøre en forskjell.

■ Det er svak koordinering mellom

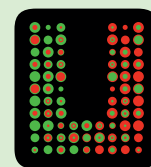
internasjonale og nasjonale organisasjoner og med lokale og sentrale myndigheter.

Hvor er kvinnene?

Torild Skogsholm, generalsekretær i CARE, mener rapporten har flere gode poenger. Samtidig er hun oppgitt over det manglende fokuset på likestilling.

– Det er umulig å vurdere effektene av de norske sivilsammfunnsorganisasjonenes arbeid uten å se særlig på kvinners rettigheter og rolle i samfunn der vi ønsker å bidra til endring. Denne rapporten kunne gitt verdifull innsikt i hvordan vi best kan jobbe på grasrotnivå for å styrke kvinners sosiale og økonomiske stilling og øke kvinners politiske deltakelse. Har Norad og panelet med overlegg utelatt likestilling fra evalueringen eller har de glemt det? Vi vet ikke hva som er verst, sier Skogsholm. ■

jasp@norad.no

utviklingshuset

Utviklingshuset tilbyr gratis pedagogiske opplegg om utviklings samarbeid som er forankret i LK06. De pedagogiske oppleggene tilbys 10. trinn, videregående, folkehøgskoler og høyskoler.

Planlegger du skoletur til Oslo?

Norads 50-årsjubileum gjør våre pedagogiske tilbud spesielt aktuelle. I år tilbyr Utviklingshuset også Human Rights, Human Wrongs, et diskusjonsopplegg om menneskerettigheter med filmvisning og spill som engasjerer.

Faste opplegg:

UtviklingsLab.

Et interaktivt rollespill om utviklings samarbeid og samfunnsbygging. Målet er å bevisstgjøre ungdom om internasjonal utviklingspolitikk og dilemmaer knyttet til fattigdomsbekjempelse.

UtviklingsLøypa.

En aktivitetsløype med oppgaver, der Utviklingshusets utstilling brukes aktivt. Gjennom film, bilder og tekster i installasjonene løser skolegruppa oppgaver om utviklings samarbeid, FNs tusenårs mål og menneskerettigheter.

Velkommen til gratis og lærerike pedagogiske opplegg. Vi holder til ved trikkestoppet på Aker Brygge. Tilbudene gjelder mandag – fredag kl. 10.00–16.00.

Avtal for klassen din på post@utvikling.no

Les mer og bruk gjerne bookingkalenderen på www.utvikling.no

utviklingshuset

22 Aktuelt

Virker bistanden?

I år er det **60 år** siden Stortinget bevilget ti millioner kroner til Indiahjelpen, starten på den statlige norske bistanden. Det er også **50 år** siden Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper, ble etablert.

I jubileumsåret 2012 vil vi i hvert nummer av Bistandsaktuelt be en sentral person i bistandsmiljøet reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

Nr. 1–2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.

Nr. 2–2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.

Nr. 3–2012: Asbjørn Eidhammer, forfatter og ambassadør.

Langsiktig optimist

Mangfold, konflikt, rettigheter og allianser vil prege bistanden framover. – Vi trenger en storsatsing på utdanning med kvalitet, sier bistandsveteran Asbjørn Eidhammer. **Av Jan Speed**

Norges ambassadør i Malawi, Asbjørn Eidhammer, har jobbet med bistand og utvikling i over 30 år. Han har blant annet vært sjef for Norads evalueringsavdeling, jobbet med FN i Utenriksdepartementet og arbeidet i norske organisasjoner. Nå har Eidhammer samlet mange års erfaring og refleksjoner mellom to permer med tittelen «Afrikas tid». Da Eidhammer begynte å arbeide med boken for tre-fire år siden var arbeidstittelen imidlertid det mer skeptiske «Hva er det med Afrika?». Utgangspunktet var et kontinent som tross mange år med milliarder av dollar i bistand ikke hadde fått det til.

– Afrikas tid kommer

Men mens Eidhammer har jobbet med boka har det skjedd mye. Mange land i Afrika har de siste årene hatt stor økonomisk vekst. Investorer strømmer til og en bølge av optimisme skyller over kontinentet.

– *Har Afrikas tid kommet?*

– Afrikas tid kommer, men det tar tid. Det har skjedd veldig mye. De økonomiske mulighetene som har ligget der er plutselig blitt utnyttet gjennom økt etterspørsel etter råvarer, først og fremst drevet av de nye økonomiene i Asia. Det er begynnelsen på en positiv utvikling som ikke kommer til å gå jevnt framover. Det vil gå opp og ned og via omveier, men på sikt vil det gå framover. Det interessante er i hvilken grad Afrika vil klare å knytte til seg de mest moderne tekniske nyvinningene.

– *Det er en økt selvsikkerhet blant en ny generasjon afrikanere. Mange afrikanske ledere har nå valgt mellom å hente støtte fra Vesten eller fra Kina. Hva slags utfordringer skaper dette for bistanden?*

– Kinas og Indias inntog har gitt økt selvtillit hos og politisk handlingsrom for de afrikanske ledere, og skaper nye problemstillinger for givene. Afrikanske ledere mener ofte at de nå

har råd til å si nei til oss, og at de kan lene seg på andre. De er mer selvsikre. Det fører til både mer likestilling og mer konflikt i utviklingssamarbeidet mellom Vesten og Afrika, sier Eidhammer.

Flere konflikter

Han mener det er viktig å ha i mente at det ikke nødvendigvis er slik at alle afrikanske regjeringer er for utvikling – Det er ikke bestandig et ønske om det beste for sitt land som styrer prioriteringene til afrikanske ledere. I den sammenhengen er det klart at økt politisk handlingsrom kan brukes til å øke maktbasen til lederne, som kan utnyttessituasjonen til egen fordel, sier ambassadøren.

– Nettopp det politiske rommet som er skapt med Kina har gjort myndighetene sterkere. Norske organisasjoner som arbeider i Afrika vil måtte regne med mer konflikt framover, særlig de som har fokus på rettigheter. Det kan bli mer motstand mot at europeiske organisasjoner engasjerer seg i slike spørsmål. Vi ser det i Etiopia, i Eritrea og i Malawi, sier Eidhammer.

Nye strategier

Vår mann i Lilongwe mener bistandskartet er i kraftig endring. Den økonomiske veksten har ført til at bistandens relative betydning har gått ned i mange land. Samtidig er bistanden blitt mer mangfoldig og er viktig på stadig nye områder.

– Våre mål om harmonisering og effektivisering av bistanden må revurderes. Jeg tror vi har nådd så langt vi kan når det gjelder å ha felles programmer og felles opptreden. Det er så mange nye aktører, ikke bare nye land, men også nye organisasjoner, stiftelser og fond. Dette er ikke aktører eller midler som lar seg koordinere eller harmonisere. Norge som bistandsland må tenke strategisk og satse på alliansepartnere, og ikke tro at alt kan koordineres.

Med erfaring fra både norsk stat-

– I framtiden må vi definere vår egen plass i bistanden og samordne oss med likesinnede, sier ambassadør Asbjørn Eidhammer

FOTO: JAN SPEED

lig bistand, frivillige organisasjoner og FN-systemet mener Eidhammer det er noen store suksesser som kan trekkes fram i bistandens historie.

– Bedre helse i Afrika, nedgangen i barnedødelighet, økt skolegang for afrikanske barn. Det hadde ikke vært mulig uten bistand. Mange av institusjonene som er bygd opp er også et resultat av bistand. Malawi har for eksempel fått en god og moderne legetutdannning, det hadde ikke vært mulig uten bistand fra Norge og andre land.

– Det vanskeligste å få til er økonomisk vekst. Jeg tror bistand har bidratt til økonomisk vekst, til en viss grad. Men samtidig er det viktig å være klar over at ikke all bistand har som mål å redusere fattigdom. Det kan ha helt andre hensikter. Amerikansk bistand til Zaire lyktes i hovedmålet, å holde landet utenfor kommunistisk innflytelse, selv om den trolig ikke bidro mye til å redusere fattigdom.

Dårlig kapasitet

– *Med alt du har vært med på - er det noe som har gått skikkelig dårlig?*

– Jeg var med og bygde opp et verksted for yrkesopplæring for funksjonshemmede i Ghana. Det viste seg fort at det ikke fungerte. Inntekts-

skapende tiltak for urbefolkningen i Botswana var heller ikke særlig vellykket. Mislykkede prosjekter skyldes ofte dårlig tid.

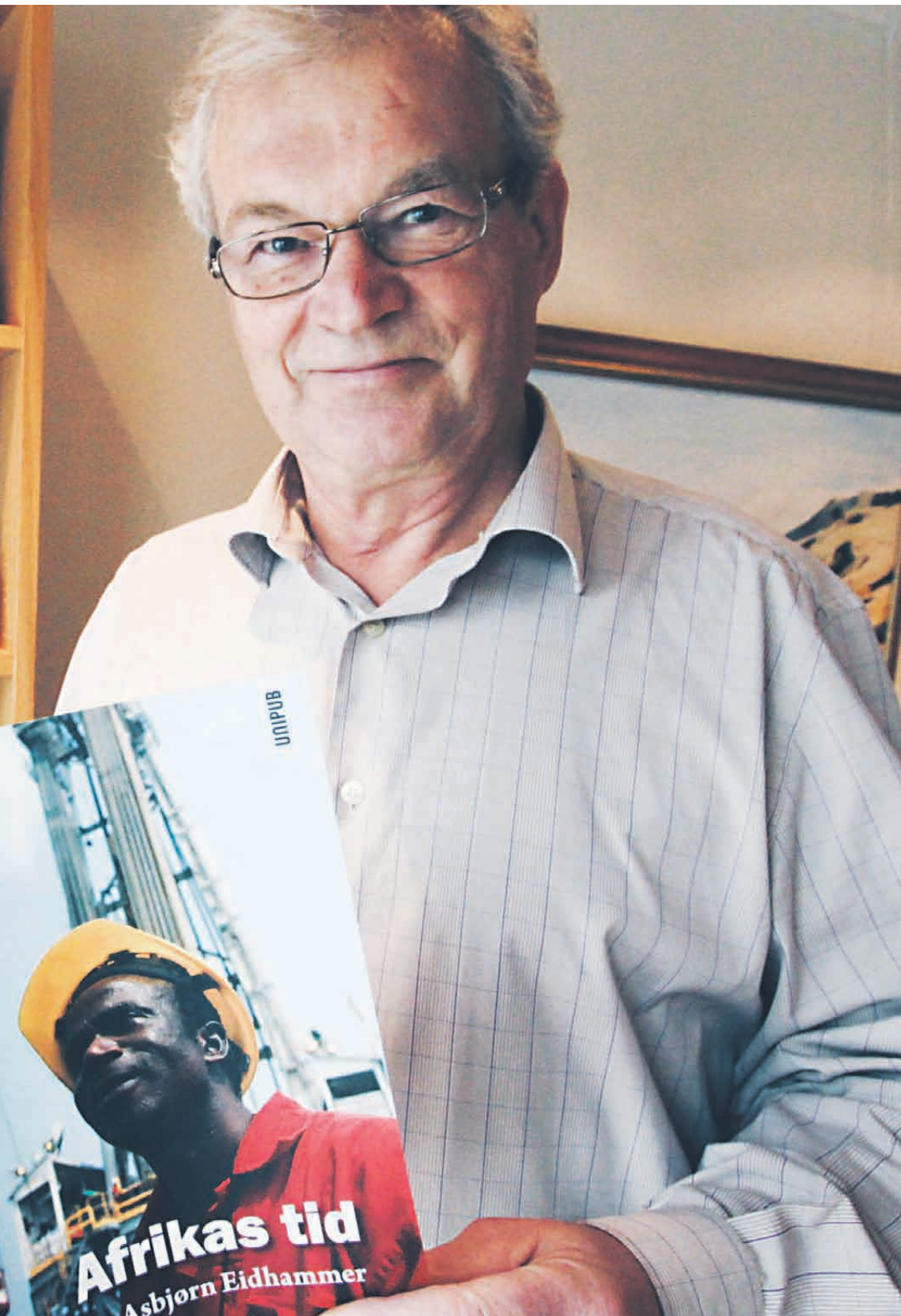
– Det området der bistand har vært minst vellykket er faglig bistand og kapasitetsbygging. Der er det dokumentert at resultatene er dårligere enn på andre områder. Det er viktig å ha et langsiktig perspektiv om man skal drive med dette. Du kan ikke bruke fem år på å sette opp en institusjon og tro at den vil fungere i et fattig land, sier Eidhammer.

– *Politikerne og publikum tenker kanskje ikke i 10- 15 år fram i tid?*

– Jo, det synes jeg at de ofte gjør, slik som med tusenårsmålene og klimasatsingen. Problemet er at vi ofte har vanskelig for å holde oppmerksomheten på programmer og aktiviteter over lang tid, og at vi ønsker å avslutte for tidlig. Du kan gjerne tenke utfasing når du går inn i et prosjekt, men ikke tro at utfasingen kan komme om fem - seks år. Jeg sier til norske organisasjoner som vil engasjere seg i Malawi at de bør være forberedt på å være der i en generasjon.

Utdanningens dilemma

Eidhammer påpeker at utviklingssamarbeidet mellom givere og afri-

kanske stater gjør at de fleste nå får utdanning.

– Men det er et tankekors at et land som Tanzania, med den økonomiske veksten de har og all den bistanden de har fått, fortsatt har klasser med 60 elever og kun to lærebøker. Dagens skole i Afrika gir ikke de store nye ungdomskullene en utdanning som gjør dem i stand til å skaffe seg inntekt og en bedre levestandard. Til tross for en voldsom ekspansjon i utdanningen sliter man fortsatt å finne nok kvalifiserte søkere til for eksempel sykepleierutdanning eller teknisk skole. Basiskunnskapene mangler.

– Så hva kan gjøres?

– Jeg tror det neste store krafttaket for Afrika vil være å styrke utdanningen. Det vil komme i 2020-årene og framover, og da vil offentlige og private krefter settes inn på samme måten som i den store helsesatsingen vi har sett de senere årene, bare enda mer mangfoldig.

Sikre rettigheter

– Det har vært mye snakk om behovet for næringslivsinvesteringer. Er investeringer som er veien fremover i Afrika?

– Det er ikke annen mulighet for vekst enn å bygge opp et næringsliv, og

det må være privat i de fleste tilfeller. Et av de store problemene er at afrikanere selv ikke har investert det de har fått av midler inn i produktiv virksomhet. De har investert i sosiale relasjoner i stedet. Konkret betyr det at om du får penger mellom hendene så bruker du det på slekt og klan, i stedet for å investere det i produktiv virksomhet. Dette er langsomt i ferd med å endre seg. Afrikanske forskere sier selv at det er først når afrikanerne begynner å investere i økonomisk produktiv virksomhet og ikke i relasjonenes logikk at Afrika vil kunne gå framover.

– Hva kan bistanden bidra med her?

– Mye av investeringene innebærer utnyttning og utbytting. Men da er det vår oppgave, sammen med internasjonale organisasjoner og kontrollorgan, å støtte både myndigheter og arbeidere i å kjempe fram bedre vilkår. Vi må være der med vårt internasjonale tankegodt om rettigheter og standarder. Det er absolutt en framtid for bistanden og en plass for oss. I den framtiden vil fokuset på globale innsatser og rettigheter bli enda sterkere enn i dag. Samtidig som det vil bli et enda skarpere blikk på resultatene av bistanden, sier Asbjørn Eidhammer. ■

toab@norad.no

Norge som bistandsland må tenke strategisk og satse på alliansepartnere

Se video på nett

der Eidhammer snakker om «Afrikas tid» bistandaktuel.no

Kommentar Eva Bratholm

Seiglivede myter

EN TIDLIGERE stortingsrepresentant fra Sør-Trøndelag dultet borti meg på gata og spurte, hva gjør du nå?

Jeg la entusiastisk ut om å formidle resultater av norsk bistand.

– Å, det vel itj my å formiddel..., sa han.

Noen ganger blir man sinna, andre ganger bare trist, over at mytene om bistandens evige og altomfattende fiasko er så seiglivede. Visst er det mange eksempler på feilslåtte tiltak, men mye har faktisk gått bra.

NORAD Fyller 50 år i år. Det var i april 1962 at direktoratet for utviklingshjelp ble startet. Det er utrolig lenge siden. Det året kostet en kilo poteter 30 øre og Jim Reeves herjet hitlistene med «Adios Amigo».

Akkurat det siste får man lyst til å si til folk som synes å tro at bistanden ikke har endret seg. Derfor har vi i forbindelse med 50-års markeringen gått til det nokså uvanlige skritt å lage store annonser i dagspressen. Hensikten er å fortelle om hva moderne bistand er. Temaene vi har valgt, er tiltak for å stoppe avskoging, bistand til land i konflikt, tilgang på ren energi og hjelp til å utvikle skattesystemer.

Det siste er et godt eksempel på moderne bistand som få kjenner til. Poenget er å bruke bistand smart slik at mottagerlandene selv kan bygge systemer som gir dem egne penger. Her er usexy ord som skatt, revisjon og statistikk viktige.

MENS DET ER bilder av havarerte og rustne trålere som dukker opp for manges åsyn når de hører or-

det bistand, er realiteten i dag for eksempel at skarpskodde advokater hjelper Zambias regjering å beholde mer av inntektene som gruvene i landet gir.

Man kan naturligvis innvende at bistand er et lite felt og det ikke er så lett å få med seg alt. Tusen ting skriker etter oppmerksomhet hele tiden. Sjekkeheftet kom og gikk. Telefaksen og kassettpilleren like så. Husbanken er noe annet i dag enn i etterkrigstiden og handelsflåten er ikke lenger fylt av norske sjøfolk. De fleste har fått med seg mye av dette, men for bistandens vedkommende har det gått tregt.

MIN BEKJENTE stortingsrepresentant hadde ett ord å si da jeg fortalte at jeg nylig hadde bodd i India: «Kerala». Denne vakre og nå mer og mer vellykkede staten i Sør-India har fått en ikonisk plass som eksempel på bistandsfiasko.

For det første er det diskutabelt hvor mislykket prosjektet var, det hadde trolig både gode og dårlige resultater. For det andre: Det er forferdelig lenge siden. Det er ikke mange andre samfunnsinstitusjoner som får pes for tiltak flere tiår tilbake. Det er ingen i dag som bebreider SAS og NSB for forsinkelser og feilsatser på 60-tallet.

Men, det nytter ikke å sutre. Utfordringen for 50-åringen blir derfor større. Vignetten for hele markeringen er: 50 år med bistand. Hva har vi lært? Og en ikke mindre viktig utfordring blir det å fortsette formidlingen av hvordan dagens og fremtidens bistand ser ut. ■

Eva Bratholm er kommunikasjonsdirektør i Norad

Tradisjonelle fiskebåter i Kerala. Stedet som i flere tiår er blitt assosiert med feilslått bistand. FOTO: EVA BRATHOLM

Økonomi **Norfund**

<<Jeg vil mene at ingen annen del av bistanden er så bærekraftig>>
Les mer nedenfor

Investor eller bistandsaktør?

Det statlige gigantfondet Norfund plasserer bistandspenger i framvoksende bedrifter i utviklingsland. Men er fondet – en investor eller en utviklingsaktør? **Av Even Tømte**

– **V**i er mer ambisiøse enn de fleste på å måle hva vi faktisk får til, sier Norfund-direktør Kjell Roland.

I Norfunds rapporter kan man for eksempel lese at Norfund i 2010 hadde investert 5,8 milliarder kroner i 85 prosjekter, at det er inngått avtaler om 844 millioner kroner i nye investeringer. Man kan lese at Norfund oppnådde en avkastning på sin investerte kapital på ti prosent, og at det jobbet 167.000 mennesker i selskapene det statlige investeringsfondet har plassert penger i.

Og så kan man innvende at det er jo vel og bra, men det var dette med utviklingseffektene da, dette er jo ikke annerledes enn hva en hvilken som helst kommersiell investor kunne ha gjort. Og Roland svarer: «Ja, men det gjør de ikke – ikke uten at noen drar dem i gang». Derfor er investeringsvolumet i seg selv en indikasjon på utviklingseffekter, mener han.

– Vi investerer aldri alene. Men vi kan få andre investorer til å gå dit de ellers ikke ville ha gått, sier Norfund-direktøren.

Ukjent terreng

Omkring 2,4 prosent av pengene til verdens investorer finner veien til Afrika. Statens pensjonsfond Utland (oljefondet) leter etter avkastning, ikke utvikling. De ser etter velsmurte aksjemarkeder heller enn lovende oppstartsbedrifter, og har kun plassert en halv prosent av pengene sine i afrikanske markeder.

Norfund har som mandat å etablere virksomheter som ellers ikke ville blitt satt i gang på grunn av høy risiko. Nesten halvparten av pengene investeres i de såkalt minst utviklede landene, MUL.

Økt interesse

– Det er veldig både og. Det er en større interesse blant norske investorer for å investere i utviklingsland enn før. Køen er ikke lang, men inter-

Kjell Roland, direktør for Norfund.

Norfund

- Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland.
- Skal fremme næringsutvikling og redusere fattigdom gjennom å investere bedrifter.
- Norfundloven sier at fondet skal «etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke ville bli igangsatt som følge av høy risiko». Norfund forvalter også støtteordninger for norske selskaper som ønsker å etablere seg i utviklingsland.
- Forvalter investeringer for omkring halvannen milliard kroner.
- Har 47 ansatte i Oslo, Bangkok, Johannesburg, Nairobi og San José.

essen er større. For noen går det greit alene. Andre vil ha med oss. Vi kan gi flere og bedre investeringer fordi vi har en annerledes kompetanse. Kapitalen vi kan bidra med er kjemp viktig for fornybar energi. Andre er opptatt av lokalkunnskapen vi har, landkontorene, kjennskap til regelverk og markeder. En del er opptatt av oss som en garantist mot korrupsjon. Som et statlig investeringsfond kan vi sende et veldig troverdig signal om nulltoleranse mot korrupsjon. Det virker i seg selv forebyggende.

– Samtidig har Norfund fått kritikk for sin bruk av skatteparadiser.

– Det er to grunner til vi bruker såkalte skatteparadiser, svarer Roland.

– I de minst utviklede landene, som har svake juridiske strukturer, kan det være komplisert og uforutsigbart å kjøpe aksjer. Da kan det være hensiktsmessig å redusere risiko ved å håndtere forholdet til andre partnere i et juridisk system som er håndterbart og forståelig. Det er den første grunnen. Den andre grunnen er at man kan unngå høye transaksjonskostnader på den måten. Men for oss har skatt ingen betydning. Vi sørger aktivt for at vi betaler skatt i de landene vi er i.

Selvberende bistand

– Men dere skal også ta hensyn til utviklingseffektene av investeringene dere gjør. Kan det føre til konflikt med andre investorer, som ikke har

Få oljekroner i afrikanske markeder

Av Even Tømte

Regjeringen oppfordrer norske forretningsfolk til å investere i Afrika. Statens egen pengebølge er derimot i overveiende grad plassert i europeiske og amerikanske aksjemarkeder.

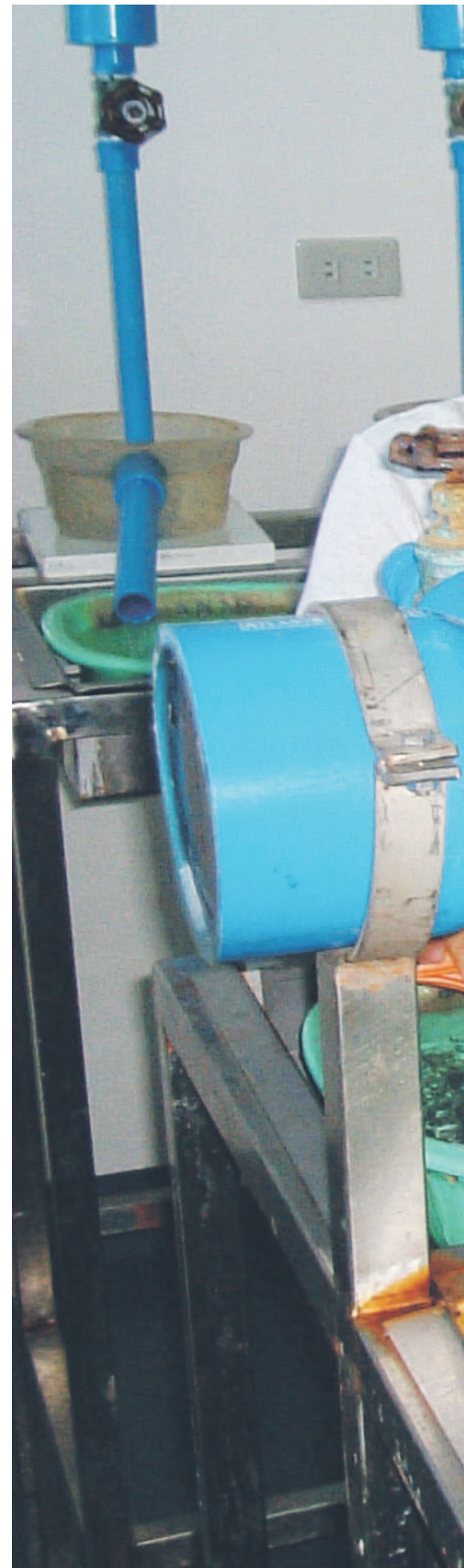
Omkring halvparten av aksjeinvesteringene til Statens pensjonsfond utland (oljefondet) var i fjor i Europa. 35 prosent var i «Amerika, Afrika og Midtøsten», og 15 prosent i «Asia og Oseania», står det å lese i fondets årsrapport, som ble sluppet fredag.

Bak disse kategoriene framgår det at 9,6 milliarder kroner var investert i Afrika i fjor. Det tilsvarer omtrent en halv prosent av fondets

aksjeinvesteringer. Bare tre afrikanske land er vurdert som attraktive for de norske oljepengene: Sør-Afrika, Egypt og Marokko.

I 2010 var 12,6 milliarder kroner plassert i afrikanske aksjer.

– Hovedgrunnen er at mange av disse markedene er ganske dårlig utviklet. Vår viktigste oppgave er å passe på midlene som er overlatt oss. Vi må være trygge på minoritetsaksjonærers penger blir passet godt på, sier Øystein Sjølie til Bistandsaktuelt. Han er kommunikasjonsrådgiver i Norges Bank Investment Management, som forvalter pensjonsfondet.

andre hensyn enn lønnsomheten?

– Det tror jeg skjer veldig sjelden i prosjektene vi investerer i. Vi bruker mye tid på valg av partnere, både selskapene vi velger å investere i og de vi investerer sammen med, og går inn i historien deres for å forstå hvordan de faktisk driver.

Kritikere påpeker at det kan være uklart hva Norfund mener med utvikling. Er det økonomisk vekst? Er det noe annet, og i tilfelle hva? Mer enn å strekke seg etter nennsomt formulerte måltall er Roland glad i å sette i gang dynamiske effekter. Få ting til å skje.

– Jeg vil mene at ingen annen del av bistanden er så bærekraftig. Vi

■ HANDEL

Størst i Afrika

Kina kommer til å bli Afrikas største eksportmarked i løpet av 2012, mener analytikere fra sørafrikanske Standard Bank. I 2008 utgjorde kontinentets eksport til Kina bare halvparten av eksporten til USA.

■ VERDENSBANKEN

Disse vil lede Verdensbanken

Tre personer har blitt nominert som kandidater til å ta over ledelsen av Verdensbanken: amerikaneren Jim Yong Kim, som har USAs president i ryggen, colombianeren José Antonio Ocampo og nigerianeren Ngozi Okonjo-Iweala. Den nåværende presidenten, Robert Zoellick, går av 30. juni.

■ KORRUPSJON

Færre korrupsjonssaker

Kirkens Nødhjelp avdekket underslag på 50.000 kroner hos en samarbeidspartner i Sør-Afrika i fjor, og avsluttet en flerårig sak med underslag på 250.000 kroner i Somalia, ifølge organisasjonens korrupsjonsrapport.

KN har sett en gradvis nedgang i antall saker hvor økonomisk kriminalitet er blitt avdekket siden organisasjonens første korrupsjonsrapport ble publisert i 2008.

går inn i et selskap, bygger det opp, selger oss ut – og selskapet vokser videre. Man kan komme tilbake fem eller ti år senere og se akkurat hva investeringen har ført til. Det er vanskelig i andre deler av bistanden å få til genuint selv-bærende prosesser, sier Roland.

Norfund har solgt seg ut av 18 av selskapene de har investert direkte med egenkapital i. 14 av disse er fortsatt i drift.

– De viktigste beslutningene vi tar er på strategisk nivå – hvilke sektorer og land vi skal investere i. Vi kan ikke bygge vannkraftverk og påvise at strømmen som produseres brukes

av de fattigste, for det gjør den ikke. Men elektrisitet er avgjørende for å utvikle et samfunn ut av fattigdom. Norsk utviklingshistorie har vært akkurat sånn. Det er ikke de fattigste av de fattige som har gått foran, sier Norfund-sjefen.

◀◀ Vi investerer aldri alene. Men vi kan få andre investorer til å gå der de ellers ikke ville ha gått ▶▶

Ifølge Norfund-sjef Kjell Roland investerer Norfund i bedrifter som kan stå på egne ben. Bildet er fra fiskeoppsetts-bedriften Genomar på Filippinene hvor Norfund har investert 20 millioner kroner.

FOTO: NORFUND

Vil lære av oss selv

– Du er glad i å snakke om erfaringer fra norsk historie. Har vi gjort utvikling i andre land til noe litt mystisk?

– Bistanden har blitt et politikkområde som er så forskjellig fra det som har skapt utvikling i vår egen historie. Vår egen erfaring med å utvikle oss ut av fattigdom ligger for langt tilbake i tid. Vi kan lære av Kina, lære av norsk historie. Når Kina lykkes med det de gjør i Afrika, er det fordi de gjør akkurat det samme som de har gjort i Kina. Vi har komplisert det for oss selv. Synden kom inn i bistanden i 74–75. I stedet for å bygge veier og infrastruktur og utdanning, skulle

man rykke inn med team som skulle forstå helheten i samfunnet og utvikle de fattigste av de fattige. Det var man ikke spesielt flinke til. Det var ikke slik man gjorde det i USA eller Kina eller Norge, og det fungerte heller ikke i Afrika.

– Samtidig som det vel er betydelige forskjeller mellom Kina, Norge og Afrika?

– Ja, å eksportere samfunnsmodeller til andre land har nesten alltid vært mislykket. Alle land må finne sin vei til utvikling. Men enkelte fellestrekk finnes likevel. Man må ha veier, kraft og finansinstitusjoner som fungerer. ■

Vil fordrevne bønder i Uganda få erstatning?
Se kronikken nedenfor.

Meninger

Debatt:

Kan vi måle for mye?

Av Erik Aakre

DET ER EN vanlig innvending mot resultatorienteringen i bistanden at tiltak som er lette å måle kan bli prioritert på bekostning av tiltak som er vanskeligere å måle. Dette er nærmest å snu resultatproblematikken på hodet. Resultatarbeidet er avgjørende for at de områdene som i dag sliter med å dokumentere resultater skal kunne trekke til seg finansiering også i fremtiden.

Det er en utbredt bekymring for konsekvensene av overdreven vektlegging av resultater: Hvis kravet til å dokumentere resultater blir for strengt, vil givne konsentrere seg om de «enkle» resultatene. Risikoen for at dette skal skje er liten.

For det første er det få holdepunkter for at en slik utvikling faktisk foregår eller er sannsynlig i fremtiden. Det har de siste årene vært en vekst i bistanden gjennom organisasjoner

som Den internasjonale vaksinealliansen GAVI og Det globale fondet. Dette er organisasjoner som har tydelige resultater. Men nesten alle sektorer innen bistanden har opplevd vekst i ressursene og vi kan ikke uten videre si at veksten i noen sektorer har gått på bekostning av andre.

Det kan til og med være at økningen i bistand som anses som lett å måle drar med seg annen bistand. Nye og utradisjonelle bistandsaktører

Erik Aakre er underdirektør i resultatseksjonen i Norad.

som Bill og Melinda Gates-fundation, som blant annet bidrar til GAVI og Det globale fondet, antas å ha en positiv effekt på hele bistanden.

For det andre er det en misforståelse at effekten av enkelte typer bistand ikke kan måles. Selv om det er lettere å måle resultater av vaksinasjon enn resultatet av holdningsarbeid for kvinners rettigheter, lar det seg gjøre å måle selv de vanskeligste bistandsprosjekter godt nok. I denne sammenheng betyr

Kronikk:

Naturvern bidro til grove overgrep

Av Connor Cavanagh

TIL Å BEGYNNE MED virket det som en god idé. Året var 1992, og den ugandiske regjeringen var på utkikk etter måter å rehabilitere nasjonalparker og andre vernede områder på. Mange av dem var blitt ødelagt på 70- og 80-tallet, da borgerkrig og lovløshet raserte landet. Store skogområder gikk tapt, og krypskyting førte til at dyrelivet i noen reservater var på randen av utryddelse.

Å rette opp skadene hadde høy prioritet hos den ugandiske regjeringen, men kostnadene knyttet til dette gjorde det vanskelig å gjennomføre. De vernede områdene i Uganda er utilgjengelige og vidstrakte, og ressursene som er tilgjengelige for å forvalte dem er begrenset. Derfor var Uganda Wildlife Authority og Departementet for handel, turisme og industri entusiastiske da de samme år ble kontaktet av en nederlandsk organisasjon, Forest Absorbing Carbon Dioxide Emissions (FACE) Foundation, som foreslo å samarbeide om vernearbeidet.

PÅ DET TIDSPUNKTET så det ut til at FACE Foundation hadde en løsning på problemet med naturødeleggelse i et konkret beskyttet område; Mount Elgon nasjonalpark i det østlige Uganda. Deres forslag var enkelt: Vi betaler for skogplanting på 20 000 hektar ødelagte områder i Mount Elgon-reservatet. Det eneste vi ønsker til gjengjeld, er retten til å selge karbondioksidene som bindes i den nye skogen.

DA FACE TOK dette initiativet i 1992 var de helt usedvanlig forutseende. Organisasjonen ventet en økt global interesse for utslipp av drivhusgasser og den rollen skogen skulle spille i lagring av karbondioksid. Det viktigste var at de innså muligheten for at karbonbinding, nærmere bestemt skogenes evne til å lagre karbondioksid, kunne bli en handelsvare i form av karbonkreditter.

Selv om organisasjonen teknisk sett var en ikke-kommersiell organisasjon kunne selskaper og andre aktører kjøpe disse kredittene for å påberope seg en «grønn», karbonnøytral eller miljøvennlig status. Deretter kunne overskuddet av dette brukes til å utvide FACE Foundations virksomhet over hele verden. På mange måter var denne forventningen riktig; det globale skogbaserte karbonmarkedet er anslått å ha en verdi på 178 millioner dollar.

FORSLAGET VIRKET som «vinn-vinn» for alle som var involvert. De ugandiske myndighetene skulle motta økonomisk støtte til å utbedre ødeleggelsene i en av landets nasjonalparker, med utsikter til å bruke en tilsvarende tilnærming i andre vernede områder i fremtiden. FACE skulle selge karbonkredittene dette resulterte i til selskaper, enkeltpersoner og regjeringer over hele verden. Artsmangfoldet ville bli mer effektivt tatt vare på i Mount Elgon, og prosjektet ville også gi et marginalt bidrag til å motvirke klimaendringene. Dessuten skulle lokalbefolkningen nyte godt av prosjektet gjennom

Connor Cavanagh er utdannet ved Universitetet for miljø- og biovitenskap og har utført et ni måneders langt feltarbeid i Mount Elgon nasjonalpark i Uganda.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til tiril.skarstein@gmail.com (maks 7000 tegn, inkl. mellomrom)

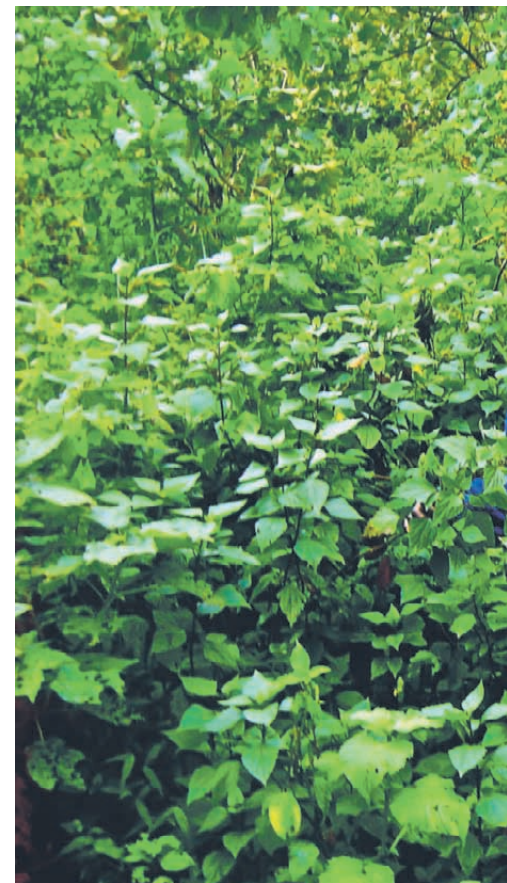
nom arbeidsplasser og ved salg av skogplanter.

MEN DET FANTES et problem knyttet til dette opplegget. Et stort problem.

Problemet var at det 20 000 hektar store avskogede området ved Mount Elgon ikke var tomt. Langt ifra, det var befolket av titusener av mennesker som gradvis hadde tatt skogen i besittelse siden 70-tallet. I noen tilfelle hadde folk ryddet deler av skogen for å øke mengden mat de kunne produsere. Andre ganger hadde folk dratt ut hit i desperasjon, for å sikre et levebrød. Atter andre var bønder som hadde kjøpt falske landretter fra korrupte tjenestemenn med ansvar for jordrettigheter. Selv om disse teknisk sett er ugyldige, betrakter ikke bøndene dem alltid slik, og ser på sine skjøter som aldeles gyldige.

DERMED MÅTTE DISSE menneskene flytte før Uganda Wildlife Authority og FACE kunne plante ny skog. Og stort sett var de ikke villige til å gjøre det. Mange hadde sittet på landet sitt i flere tiår, og tjente bare mellom en og to amerikanske dollar om dagen. Å flytte til et annet sted uten støtte ville derfor være dyrt og risikabelt.

UHELDIGVIS FOR DISSE bøndene brydde ikke ugandiske myndigheter seg om disse problemene. Når folk nektet å forlate hjemmene sine frivillig, ble paramilitære skogvoktere knyttet til Uganda Wildlife Authority

og soldater fra den ugandiske hæren sendt for å flytte dem med makt. Hjem, skoler og butikker ble brent ned til grunnen. Hele gårder ble ødelagt, avlinger ble stjålet og bølinger ble slaktet.

Bønder og deres familier ble brått bedt om å finne seg et nytt sted å leve, og det ble ikke gitt noen systematisk kompensasjon for tapet av eiendom og levebrød under disse utkastelsene. Selv om myndighetene ikke har noen offisielle tall for omfanget av utkastelsene, anslår den norske forskeren Carina Vangen at minst 150 000 mennesker mistet hjemmene sine i denne prosessen.

Urovekkende nok stoppet ikke problemene med dette. Mange bønder har sammen med sivile organisasjoner og menneskerettsaktivister kommet med beskyldninger mot de paramilitære skogvokterne og ugandiske soldater om omfattende voldsbruk og menne-

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett KOMMENTAR

Handling mot Kony

– Hva må til for å få en slutt på Joseph Kony og hans opprørsgruppe Herrens motstandshærs terrorvelde? spør Human Rights Watch.

det at man i det minste kan sannsynliggjøre en effekt av tiltaket. Selv om presisjonen vil variere, kan effekten av alle tiltak måles til en viss grad. Det er ikke mulighetene til å måle resultater som vil føre til at enkelte organisasjoner eller bistandsformer eventuelt bli valgt bort. Det er mangel på måling.

For det tredje, dersom det skulle være slik at bistand med god resultatmåling blir foretrukket av givne, så er det en positiv utvikling. Konse-

nett DEBATT

Huskelapp for Heikki Holmås

CARE Norge har laget en huskelapp for den nye utviklingsministeren. Punkt ti lyder: Vi kommer til å kritisere deg. Ikke ta det personlig.

kvensen er at resultatarbeidet må styrkes der resultater ikke er dokumentert eller sannsynliggjort. Det er uakseptabelt og uansvarlig å ikke vite om innsatsen fører til noe.

Selv om det er mulig å bli for resultatfiksert og legge uforholdmessig store ressurser i resultatmåling, er vi svært langt fra dette i dag. Vi trenger å vite mer om effektene av bistanden. Fortsatt satsing på resultatarbeid vil hjelpe oss med det. ■

nett KOMMENTAR

Hvorfor rettighetsbasere bistanden?

Kan bistanden bli bedre bistand hvis den baseres på menneskerettighetene? Det mener Margot Igland Skarpeteig fra Norads rettighetsteam.

Debatt:

Gjør trær mer verdt levende enn døde

Av Mads Halfdan Lie

OPP MOT 20 prosent av verdens totale utslipp av CO2 kommer fra avskoging eller skogforringelse. Det er mer enn verdens samlede transportsektor. Den internasjonale regnskogsatsningen REDD+ er systemet som skal redusere utslippet av CO2 fra avskoging gjennom å gjøre det økonomisk attraktivt å la være å hugge ned regnskogen. Grunnideen er å gjøre trær verdt mer levende enn døde.

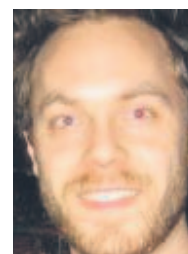
Det har vært mye debatt om REDD+, men dessverre er det altfor lite oppmerksomhet om potensialet som ligger i denne banebrytende regnskogsatsningen. Initiativet representerer en ny form for bistand som tar utgangspunkt i klimautfordringene for å håndtere fattigdom, matproduksjon, næringsutvikling og andre «klassiske» bistandstemaer.

I Brasil finner vi et godt eksempel på hvordan REDD+ fungerer i praksis. Der bidrar et program som WWF har vært med på å utvikle til at mer enn 7.500 familier blir kompensert for å bevare skogen, får assistanse til omlegging til bærekraftig jordbruk, får markedsført sine jordbruksvarer, og

samtidig får en rolle i lokalsamfunnet ved å arbeide for at de nasjonale målsetningene om utslippsreduksjon blir nådd. Området nyter nå sterk økonomisk vekst takket være en mer effektiv arealutnyttelse, bedre jordbruksvarer og sterkere posisjonering i markedet.

REDD+ baserer all virksomhet på prinsippene «free, prior and informed consent.» Arbeidet med urfolk og lokale samfunnsrettigheter til skog og landbruksareal er helt grunnleggende. REDD+ handler ikke om å stenge av områder til vern og nekte folk adgang til naturressurser. Tvert imot handler REDD+ om å legge til rette for en bærekraftig, utslippsreduserende og mer effektiv arealbruk som vil komme både urfolk, lokalsamfunn og klimaet til gode.

Det haster for klimaet, og det haster med å løfte den generelle kunnskapen og debatten om REDD+ til et nivå der vi kan diskutere reelle erfaringer, forskning og konstruktive løsninger for å stanse den dramatiske avskogingsraten i regnskogene og konsekvensene dette medfører for mennesker, klima og natur. ■

Mads Halfdan Lie er skog- og klimarådgiver i WWF

«REDD+ handler ikke om å stenge av områder til vern og nekte folk adgang til naturressurser»

Bevæpnede skogvoktere fra Uganda Wildlife Authority og den ugandiske hæren har fått klager på hvordan de har behandlet bønder i området i forbindelse med et skogprosjekt i Mount Elgon nasjonalpark i Uganda. Bøndene har måttet betale prisen for miljøprosjektet, mener kronikkforfatteren.

FOTO: CONNOR CAVANAGH

skerettsbrudd. Disse beskyldningene omfatter drap, tortur, voldtekt, overfall og utpressing. De hevder også at politiet har ignorert disse påstandene og gått i ledtog med skogvokterne og den ugandiske hæren for å beskytte dem mot politietforskning.

DISSE SAKENE FALT sammen med en storm av negativ medieomtale av prosjektet, med oppsiktsvekkende reportasjer i magasinet Fortune og i The New Internationalist, samt en granskningsrapport skrevet av forskerne Chris Lang og Timothy Byakola i World Rainforest Movement. I hver av disse sakene legger forskerne vekt på de påståtte menneskerettsbruddene i prosjektet, i tillegg til de potensielt villedende påstandene om miljøfordelene knyttet til prosjektet.

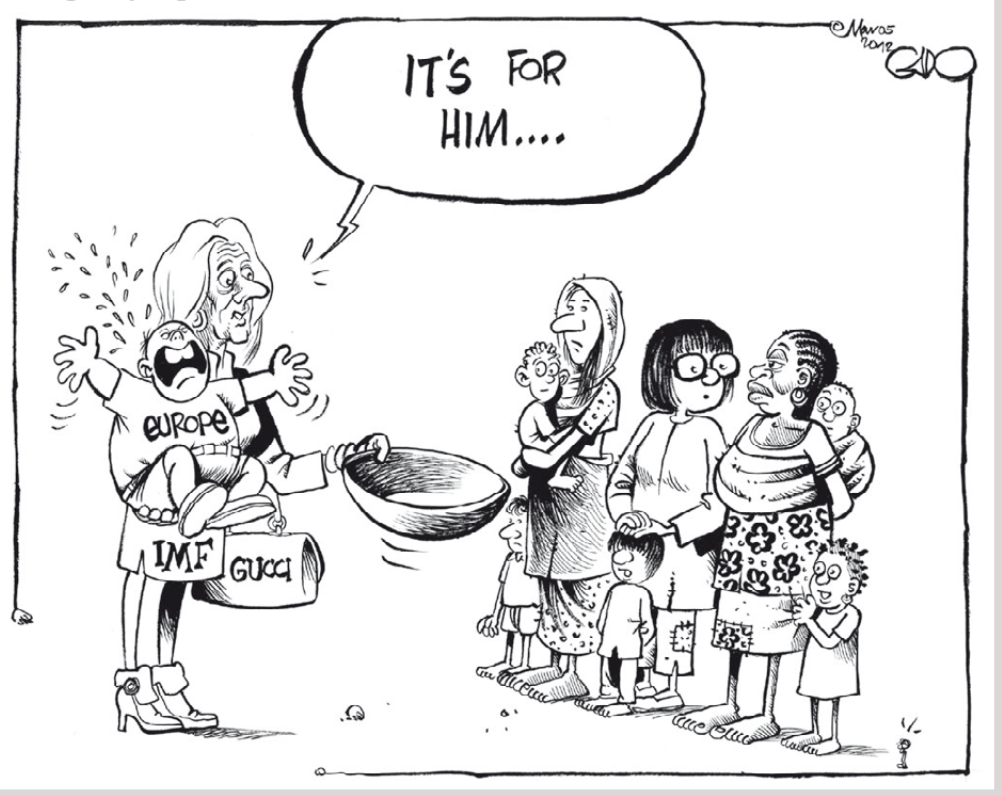
I dag er disse innvendingene viktigere enn noensinne. Utkastelsene og volden fortsetter ved Mount Elgon,

så vel som i andre verneområder i Uganda. Dessuten fortsetter Uganda Wildlife Authority å motta direkte støtte fra den norske regjeringen gjennom Mount Elgon Regional Ecosystem Conservation Programme (MERECP).

I REALITETEN HAR bøndene som fortsatt står uten erstatning for tapet av både land og levebrød ved Mount Elgon subsidiert globale initiativer til både bevaring av artsmangfold og motvirkning av klimaendringer. Når nå liknende antiavskogingsinitiativ skal utvides i regionen kan de komme til å fordribe titusener av bønder. I så måte står det internasjonale samfunnet ved en korsvei. Er vi villige til å godta den samlede prisen for å bevare artsmangfoldet og motvirke klimaendringene, eller vil vi fortsette å tvinge forsvarsløse bønder til å subsidiere kostnadene for oss? ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

28 Bakerst

Hvorfor regjeringen trenger gateselgerne

Av Raphael Mweninguwe

MALAWIS OVERGANG fra diktatur til flerpartistyre i 1994 førte til store endringer både politisk, sosialt og økonomisk. Også for gateselgerne.

Daværende president Bakili Muluzi oppfordret unge menn til å starte næringsvirksomhet, og introduserte egne ungdomslån. Mange sluttet i skolen med håp om at de skulle tjene raske penger. Men du måtte være medlem av regjeringspartiet for å få lån. Det forklarer hvorfor mange av de unge gateselgerne i Malawi er involvert i politikk.

Siden det gamle regimets fall har mange unge menn satset på gatesalg. George Shaibu (21) fra Malawis gamle hovedstad Zomba er en av dem. Han kom til hovedstaden Lilongwe for noen måneder siden, og selger brukte herresko og dameklær på gata.

– Regjeringen kan ikke jage oss bort, det er her vi tjener pengene våre, forteller han meg.

Sett fra SØR

Raphael Mweninguwe er frilansjournalist bosatt i Lilongwe

TIDLIGERE PRESIDENT Muluzi søkte politisk støtte hos gateselgerne, og omtalte seg selv som deres formann og beskytter.

Da nåværende president Mutharika kom til makten i 2009 fikk politiet ordre om å drive selgerne vekk fra gatene. De ble flyttet til egne loppemarkeder. Men det passet dem dårlig, og litt etter litt trakk de tilbake til gatene. I fjor ga president Mutharika gateselgerne grønt lys for å drive butikken sin der de selv ønsket. Det var samtidig startsignal for nye sammenstøt med politiet.

Joseph Piri har solgt kassava på gata i Lilongwe i sju år.

– Regjeringene sier hele tiden forskjellige ting. En dag får vi beskjed om å forlate gatene, den neste dagen får vi høre at vi kan bli, sier han.

Gateselgerne har ikke faste plasser. De lever som nomader og flytter fra plass til plass. Men de er hele tida

på vakt. Om de ser politiet nærme seg stikker de av. Varene de må forlate blir konfiskert.

Gatesalg av grønnsaker og andre matvarer etterlater også masse søp-

pel. Mange av de såkalte gateselgerne er dessuten lommetjuver.

I januar i år luftet noen gateselgere sin frustrasjon ved å angripe kvinner kledd i miniskjørt eller

Ilddåpen

Tjenestereisen gikk til et land med statskupp, granater og geværild. Det gjør Anne Marie Helland, den nye generalsekretæren i Kirkens Nødhjelp, bare enda mer bestemt på å gjøre noe med politikken bak verdens elendighet.

Av Hege Opseth

Spekulasjonene om hvem som ville bli den nye generalsekretæren gikk høyt etter at Atle Sommerfeldt ble utnevnt til biskop. Få nevnte Anne Marie Helland som kandidat. Ukjent utenfor miljøet, ikke en markant skikkelse i media. Selv mener hun at styret var modig som satset på en intern kandidat.

– Jeg kjenner organisasjonen, historien og menneskene. Det er en klar fordel.

Da det ble kjent at 41 år gamle Anne Marie, nettopp hjemkommet etter fire år i Sør-Afrika, var den nye sjefen ble det mottatt med stor jubel. Dyktig, bestemt, evner å se det store bildet, kunnskapsrik – og ikke minst hyggelig. Veldig hyggelig. Dette er noen av karakteristikkenne fra kolleger.

Vil endre verden

– Men hvem er hun?

– Gift, to barn på seks og ti år.

– Jeg skal ikke spørre hvordan du har tenkt å kombinere toppjobben med rollen som småbarnsmor...

– Takk! Alle spør nemlig om det.

Helland ler godt. I det hele tatt sitter latteren løst hos den nye generalsekretæren. Og kunnskapen,

den bobler frem. Hun er et politisk menneske. Brennende opptatt av at grunnleggende forandringer handler om politikk.

– Vi må angripe de strukturelle årsakene, våge å gå løs på de hårete problemstillingene. Det handler om hvordan vi har skrudd sammen verdenssamfunnet. Der er det veldig mye politikk. Og det kan vi være med på å endre, sier Helland.

Klart skille

Men i det Hellandske hjem handler det ikke om utviklingspolitikk og rettferdig fordeling hele tiden.

– Jeg er opptatt av å skille mellom jobb og privatliv. Når middagen inntas er det ikke den katastrofale situasjonen i Syria som diskuteres. Jeg liker å gjøre vanlige ting hjemme. Setter jeg meg for å lese er det ikke politiske rapporter og dokumenter – da leser jeg Jo Nesbø!

Utviklingspolitikk har vært Hellands nisje de siste to tiårene. I mange år jobbet hun med hiv og aids.

– Jeg er opptatt av rettferdighet og er veldig verdidrevet – verdier i forhold til verdighet og menneskesyn. Å ha jobbet med aids i så mange år har gitt meg mye perspektiver rundt dette med verdighet. For meg

HVEM?

■ Anne Marie Helland.

■ Ny generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

■ Opplevde statskupp allerede på sin første tjenestereise som generalsekretær

er det blitt en veldig sterk drivkraft, sier Helland.

Selv er hun vokst opp i KFUK/KFUM. «En sterk kirkelig identitet».

– Ja, jeg er kristen. Men jeg vil «gjøre» troen, jeg er ikke så opptatt av å snakke om den, sier Helland.

Som regional representant for Kirkens Nødhjelp i det sørlige Afrika jobbet hun tett med kirkenettverkene. Familien tilbrakte fire år i Pretoria før de vendte hjem til gamlelandet i fjor høst. Mandatet for arbeidet ute var enkelt: Legg om driften, gjør kontoret om til en utviklingspolitisk avdeling for Afrika – i Afrika.

– Det handler om at vi må tilpasse

oss en ny virkelighet. Mosambik er ett eksempel. Menneskene er fattige, men landet har enormt med ressurser. Det er ingen åpenbar grunn til å drive tradisjonell bistand der. Alt handler om å omfordele ressursene, sier Helland.

Hun snakker seg varm om ressurser og manglende fordeling i sørlige Afrika. Og hun snakker seg varm om resultater.

« Vi må angripe de strukturelle årsakene, våge å gå løs på de hårete problemstillingene. »

Joseph Piri er gateselger i Malawis hovedstad Lilongwe. Han er frustrert over at regjeringen i landet hele tiden gir motstridende signaler til gateselgerne

FOTO: RAPHAEL MWENINGUWE

MEN POLITIKERNE TRENGER gateselgerne. De utgjør flertallet av medlemmene i partienes ungdomsorganisasjoner. Mange av dem brukes til å provosere fram voldelige sammenstøt med rivaliserende politiske grupper.

Under president Mutharikas regjeringstid har rett nok politiet og gateselgerne utkjempet jevnlig slag, og ved en anledning ble hæren satt inn for å jage gateselgerne fra gatene.

Men etter kort tid var de tilbake. Mens jeg skriver denne spalten er Shaibu og hans mange kolleger i full aktivitet.

Politikerne bruker dem til å terrorisere politiske motstandere. Det har de gjort før, og det gjør de nå. Når den politiske temperaturen stiger fram mot valget i 2014 vil gateselgerne nok en gang spille en politisk nøkkelrolle.

Gateselgerne vil få bli, uansett hvilken regjering som kommer til makten. ■

bukser, med argumentet at de ikke var sømmelig kledd. De rev klærne av kvinnene og robbet verdiskene deres. Mange gateselgere ble arrestert.

Portrett

Anne Marie Helland er ny generalsekretær i Kirkens Nødhjelp. På sin første reise i den nye jobben havnet hun midt oppe i et statskupp i Mali.

FOTO: KIRKENS NØDHJELP

påvirkning best mulig kan gjøres. Det skjedde etter at dette intervjuet ble gjort

At presidenten skulle bli kastet og at granater og skuddsalver skulle bryte kveldsstillheten i hovedstaden Bamako var ikke med i beregningen. Flyplassen ble stengt og teamet fra Kirkens Nødhjelp hadde ingen mulighet til å reise fra landet.

For Helland er det som skjedde nok et eksempel på at politikk, uro, tørke, vold – alt henger sammen.

– Det er folk det handler om. Og vi kan enda gjøre noe, sier Helland og fortsetter:

– Vi er flinke til å rapportere, men følelser passer ikke inn. Jeg har tenkt, den dagen jeg slutter å gråte, bli rørt og desperat over det jeg ser og opplever, da slutter jeg i jobben. Jeg må la meg berøre av det jeg ser.

Mye logistikk

Anne Marie Helland er stille noen sekunder, før hun legger til:

– Jeg tuter ikke overalt, selvfølgelig. Men skal det forventes at jeg er analytisk i alle situasjoner, hvor folk har mistet barna, lever i uverdige situasjoner, ja, da må jeg slutte. Det handler om hvordan jeg er!

Politikk, rapportering, fordeling, kampanjer, stolthet over organisasjonen hun har overtatt lederskapet for, glede over det nye ansvaret og tillitten hun har fått. Anne Marie Helland kommer til å være synlig de neste årene. Hun kommer til å snakke om «folka» det handler om. Politikken. Men hun har ikke noe behov for å fremheve seg selv.

Vi prøver oss igjen.

– Meg? Tja, jeg liker å synge. Skulle gjerne sunget i kor, men det er ikke forenlig med jobben. I grunnen blir det ikke så mye tid til andre interesser. Du vet, jeg er småbarnsmor og det blir mye logistikk, sier Helland og ler godt før hun tørt legger til:

– Ja, der kommer den der småbarns-greia inn igjen! ■

– Selvsagt nytter det. Vi må telle seirene, ikke gi opp. Vi må løfte frem tegn til håp.

Diakoni er politikk

– Blir Kirkens Nødhjelp mer politisk med deg som sjef?

– Vi blir ikke mindre politisk for å si det slik. Det er en erkjennelse av at diakoni er politisk. Fordeling er politisk, sier Helland.

I Sahel kan så mye som 14 millioner mennesker være rammet av sult og tørke. Det var nettopp det som fikk Helland til å reise til Mali for å kartlegge behovene for nødhjelp – og hvordan arbeidet med mer langsiktig politisk beslutnings-

Hva i all verden?

Av redaksjonen

- 1 Hva er dette?
- 2 Hva heter hovedstaden i Sør-Sudan?
- 3 Hvor mange mennesker bor i Somalia?
- 4 Hvem er den eneste spilleren som har scoret 5 mål i en og samme Champions League-kamp?
- 5 Hvor kommer han fra?
- 6 Kan en løve og tiger få avkom?

- 7 Hvilken myntenhet brukes i Syria?
- 8 Hva er størst i flateinnhold: Brasil eller EU-landene til sammen?
- 9 Hvilket landemerke i Rio de Janeiro har kommet på listen over verdens syv nye underverker?
- 10 Hvilken dato er den internasjonale Aids-dagen?
- 11 Hvem er Liu Xiaobo?
- 12 I hvilket land ligger øya Sulawesi?
- 13 Hvor mange fullt anerkjente land er det i Afrika?

- 14 Hvilket av landene på det afrikanske fastlandet er minst?
- 15 I hvilket av verdens land bor det flest muslimer?
- 16 Når utspilte Boerkrigen seg?
- 17 Når ble Den internasjonale straffedomstolen etablert?
- 18 Hva heter lederen i Herrens motstandshær (Lord's Resistance Army)?
- 19 Hva er det offisielle franske navnet på Elfenbenskysten?
- 20 Hvilken internasjonal organisasjon lager retningslinjer for hva som kan godkjennes som bistand?

EKSPERTNØTTER

- 1 Hvilken nåværende afrikansk president har sittet lengst?
- 2 Hva står akronymet NORDEM for?
- 3 Hva het tiåret mellom 1975 og 1985 som FN viet til et bestemt formål?

1: En Impala-antilope. 2: Juba. 3: ca 10 millioner. 4: Lionel Messi. 5: Argentina. 6: Ja. 7: Syriske pund. 8: Brasil. 9: Kristus-staturen på Concordo. 10: 1. desember. 11: Kinesisk opposisjonell og vinner av Nobel fredspris i 2010. 12: Indonesia. 13: 54. 14: Gambia. 15: Indonesia. 16: 1899–1902. 17: 2002. 18: Joseph Kony. 19: République de Côte-d'Ivoire. 20: OECD. EKSPERTNØTTER: 1: Teodoro Odiang Nguema Mbasogo, president i Ekvatorial Guinea siden 1979. 2: Den norske ressursbank for demokrati og menneskerettigheter. 3: FNs Internasjonale kvinnetår.

30 Bakerst

Bokanmeldelse:

Et forsvarsskrift for bistanden

Av **Torstein Taksdal Skjeseth** og **Ingrid Stolpestad**

I FORORDET ANBEFALER Erik Solheim å lese «Afrikas tid» som «en guide til det nye Afrika». Om dette er leserens motivasjon, kan man bli skuffet. Men boka fungerer utmerket som et innlegg i bistandsdebatten. Dette er nemlig mer enn noe annet et forsvarsskrift for bistanden, og Eidhammers innsiktsfulle argumenter kan løfte debatten.

Det kommer tydelig frem at Eidhammer har inngående kjennskap til store deler av det afrikanske kontinentet. Han presenterer grunnleggende teorier om økonomi, makt, historie og bistand. Språket er levende og boka lettlest.

Forfatteren sier at vi må fokusere på hva som finnes i afrikanske land, ikke hva som *ikke* finnes. Dette er et godt utgangspunkt for en diskusjon om utvikling i Afrika.

Eidhammer tar utgangspunkt i at de siste års utvikling i Afrika må tolkes som noe mer enn et resultat av økonomiske prosesser, og vektlegger afrikanske maktstrukturer og tradisjoner. Her er han god – spesielt i sin analyse av hvordan neopatrimonialismen gjennomsyrrer afrikansk

politikk. Samtidig er det en fare for at perspektivet går på bekostning av nettopp økonomiske forklaringsmodeller, og at analysen av globale økonomiske strukturer kommer noe i bakgrunnen.

En vanlig kritikk til bøker om det afrikanske kontinentet er at man skal klemme inn et enormt tema på få sider. Dette gjelder også Eidhammers bok: Han ønsker å dekke afrikansk historie, kultur, samfunnsliv og fremtid. Dette gjør at det nødvendigvis blir noe overflatisk.

Eidhammer er dyktig til å gi en variert fremstilling og presenterer tallrike teorier og meningsbærere, mange av dem afrikanske, men vi savner likevel enkelte bidragsyttere. Blant disse kan nevnes ugandiskfødte Mahmood Mamdani, en premissleverandør for studiet av kolonitidens arv, identitet og demokrati i Afrika.

«Eidhammer sitter inne med en skattkiste av kunnskap om både bistand og afrikansk politikk»

Asbjørn Eidhammer:
Afrikas tid.
Unipub forlag,
2012.

«AFRIKAS TID» kretser altså rundt ulike spørsmål om bistand, men begrepet *utvikling* problematiseres ikke. I dag, når dette begrepet er dominerende, virker dette rart. Diskusjon om begrepet og motivasjonen bak bruken av det kunne vært en inngang til å problematisere motivasjonen til dagens bistandsgivere. Boka er sterkt fokusert på mottakeren, og vi savner en maktanalyse på giversiden. Eidhammer nevner his-

torisk motivasjon for bistand flere ganger, men diskusjon om motivasjonen for dagens givere mangler. Temaet berøres riktignok på side 185, der Eidhammer slår fast at solidaritet og nestekjærlighet alltid vil være motivasjonen for norsk bistand. Denne påstanden kan diskuteres, og tilslører politiske skillelinjer og motiver.

Et noe ensidig fokus på mottakersiden kommer også til syne i drøftingen av Terje Tvedts «godhetsideologi»-kritikk. Eidhammer avviser at den norske bistandskonstellasjonen fører til dårligere bistand for mottakeren, men unngår mye av kjernen i Tvedts kritikk.

Eidhammer sitter inne med en skattkiste av kunnskap om både bistand og om afrikansk politikk fra sine mange år i Norad og Utenriksdepartementet. Derfor er boka interessant, spesielt som et bidrag til debatten om bistand. Som «guide til det nye Afrika» er nok afrikanske bloggere, kommentatorer, kritikere og forfattere å foretrekke. ■

Torstein Taksdal Skjeseth og Ingrid Stolpestad er medlemmer i styret i Fellesrådet for Afrika.

Se video på nett

Intervju med Asbjørn Eidhammer på bistandsaktuelt.no/multimedia

Fredskorpset søker forelesere til internasjonale forberedelseskurs

Ytterligere detaljer kan leses på Fredskorpsets hjemmesider: www.fredskorpset.no eller i utlysning-dokumentene på Doffin: <http://bit.ly/wGmSqW>

Fredskorpset (www.fredskorpset.no) ønsker å knytte til seg dyktige og kreative foredragsholdere som kan levere én eller flere av våre fagmoduler. Disse er fordelt på temaer som globale utfordringer, maktrelasjoner og ulikhet, menneskerettigheter, interkulturell kommunikasjon og risikovurdering i forhold til helse og sikkerhet. Hver av modulene har en varighet på mellom ½ - 2 dager. Fredskorpset tilrettelegger

utvekslingsprosjekter mellom Norge og land i Sør-Afrika, Afrika og Asia. Inntil 500 deltakere fra 55 land er med på Fredskorpsets kurs hvert eneste år. Dette gjør våre kurs til spennende og inspirerende kulturelle møteplasser!

Kontraktene tildeles for mellom 2-10 kurs per år. Kursene arrangeres i Øst-/Sørlige Afrika og Asia. I tillegg kan det forekomme kurs i Norge.

Kvekerhjelps arbeid bygger på respekt for og tro på folks egne ressurser. Vårt formål er å bidra til at mennesker i våre samarbeidsland og i Norge blir i stand til å bedre sin livssituasjon ved egen innsats. Partnernes behov, ideer og ressurser styrer arbeidet. Kvekerhjelp bidrar til driften av 13 barnehager i Gaza og støtter fredsarbeid i Rwanda, Burundi, DR Kongo og Kenya.

Spennende, utfordrende og selvstendig jobb: Daglig leder

Vi søker etter en person som

- har pågangsmot og lyst til å engasjere seg i fredsarbeid i to svært konfliktfylte områder
- liker å omgås folk og har evnen til å knytte kontakter
- er ryddig og klarer å forholde seg til tidsfrister
- gjerne har erfaring med prosjekt- og økonomistyring

Kontakt styreleder Kristin Eske-land (90987269) eller daglig leder Penny Heymans (91766815) for mer informasjon.

Søknadsfrist 13. april. Send søknad med CV til khjelp@kveker.org.

Les den fulle utlysningen på <http://www.kveker.org/kvekerhjelp/kvekerhjelp.htm>.

Linnaeus University in Sweden is looking for a Senior Lecturer in Peace and Development Studies

Please find more information about the position at Lnu.se

Welcome to a university where all is possible! Linnaeus University, a modern and international university in Småland, is also Sweden's youngest, created out of the fusion of two university centers in 2010. Our 35000 students and 2000 employees are located in Kalmar and Växjö.

Linnéuniversitetet Kalmar Växjö

Sjekk ledige stillinger på global.no

global

Nyhetsbrev fra bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på et ukentlig nyhetsbrev fra Bistandsaktuelt.

Da får du også ukens beste karikaturtegning.

Gå inn på bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev og skriv inn din e-postadresse.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

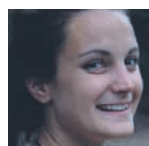
VG-fotograf **Espen Rasmussen** er kåret til vinner av årets Perspektivpris. Prisen deles ut av Flyktninghjelpen til personer eller medier som har utmerket seg ved å formidle internasjonale nyheter og belyse internasjonale spørsmål.

Harald Neple skal lede Norges arbeid med Rio+20-konferansen. Den tidligere OECD-ambassadøren skal samordne Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet arbeid med FNs konferanse for bærekraftig utvikling. Neple vil rapportere direkte til utviklingsministeren. Konferansen finner sted i slutten av juni.

Jon Ragne Bolstad (39) har startet som markeds- og kommunikasjons-sjef i CARE

Norge Han har tidligere jobbet med kommunikasjon, medlemmer og innsamling i Norges KFUK-KFUM. Han har også jobbet to år i Etiopia som lærer på journaliststudiet på universitet Adis Abeba. Som markeds- og kommunikasjons-sjef vil han ha et særlig ansvar for å bygge opp et norsk nettverk av engasjerte CARE støttespillere.

Ingrid Harvold Kvangraven har nå fast jobb i Slett U-lands-gjelda (SLUG).

Hun har siden september 2011 fungert som vikar for Gina Ekholm i stillingen som informasjons- og analysemedarbeider i SLUG. Etter at Gina tok over stillingen til tidligere daglig leder Sigrun Espe, har Ingrid nå fått fast jobb i SLUG.

Jobbskifte

Trude Bang har tatt over som bistandssjef i Landsforeningen for hjerte- og lungesyke (LHL).

- Gratulerer med ny jobb!

- Jo, takk for det.

- Hva blir de største utfordringene for deg i den nye jobben?

- Hovedutfordringen blir å løfte tuberkulose høyere på dagsorden, det er det aller viktigste vi jobber med. Vi ønsker også mer oppmerksomhet generelt om alt det viktige og gode arbeidet LHL gjør

- Og hvordan skal dere få det til?

- Vi må bli enda mer aktive i vårt informasjonsarbeid og fortsette det gode lobbyarbeidet vi har gjort i lengre tid.

- Du er sosialantropolog - får du brukt antropologien i den nye jobben?

- I LHL har vi partnere i det sørlige Afrika, Russland og Nepal så jeg er sikker på at antropologien vil være nyttig å ha i bunnen både i forhold til tverrkulturell kommunikasjon og i forståelse av prosjektene og metodene til våre partnere.

Kirsten S. Natvig har begynt som rådgiver for Afrika på LOs internasjonale avdeling. Hun overtar etter Camilla Houeland. Natvig kommer fra en stilling som rådgiver i Caritas for Latin-Amerika.

Heba El-Kholy er ny direktør ved Oslo Governance Centre. Heba El-Kholy er fra

Egypt og har mange års fartstid innen internasjonal utvikling. Kontoret er en del av FNs utviklingsprogram (UNDP) globale nettverk. Inntil nylig jobbet El-Kholy i Afghanistan der hun utførte en strategisk vurdering av landets nasjonale program for fred og reintegrering. Hun har tidligere ledet FNs kvinneorganisasjons (UNWOMEN) landkontor i Albania og UNDPs landkontorer i Tunisia og Sudan.

Siri Blaser er ansatt som programkoordinator i Caritas Norge med ansvar for Latin-Amerika.

Hun har fra Norge utdanning innen medievitenskap, Latin-Amerikastudier og utviklingsstudies.

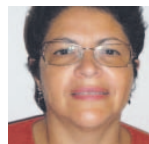
I tillegg har hun en Master i statsvitenskap fra Universidad Centro-Americana i El Salvador. Hun har studert og jobbet til sammen fem og et halvt år i Mellom-Amerika. Sist jobbet hun som kursleder på et program kalt «Training 4 change» for Action Aid Danmark i El Salvador.

Knut Andreas Lid er ansatt som rådgiver i Caritas Norge. Han skal arbeide med

prosjekter i Latin-Amerika. Han

er statsviter med fordypning i Latin-Amerika. Han har jobbet som rådgiver i NOKUT og ved juridisk fakultet, UiO, med menneskerettighetsspørsmål og har i forbindelse med dette gjort flere feltstudier i Colombia.

Fatima Valdes Haugstveit skal jobbe som konsulent med fokus på

Norge-Latin-Amerika. Hun har nylig etablert selskapet Assist Consulting AS. Hun er daglig leder i virksomheten som skal drive konsulent virksomhet med fokus på samarbeid mellom Norge og Latin-Amerika. Selskapet skal bistå offentlig og privat sektor med oppdrag av forskjellige karakter

Jorun Nossom startet som seniorrådgiver i Norad. Hennes arbeidsområder skal være høyere utdanning, NORHED og forvaltning. Hun jobbet tidligere for Høgskolen i Oslo.

Knut Gakkestad har begynt som seniorrådgiver i seksjon for energi i Norad. Han har byggfaglig utdanning og erfaring fra vassdrags- og energiforvaltning

Anne Monahan har gått av med pensjon fra Norad. Hun jobbet som administrativ støtte i personalavdelingen.

Marit Berggrav har gått av med pensjon. Berggrav jobbet som seniorrådgiver på Avdeling for helse, utdanning og forskning i Norad.

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDS-
AKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tiril Skarstein
tiril.skarstein@gmail.com

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Hege Opseth
heop@norad.no

Tiril A. Skarstein
tiril.skarstein@gmail.com

Even Tømte
Even.tomte@gmail.com

Even Tomte

Even Tomte

Prosjektansvarlig

adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Christine M. Harg

Redaksjonsråd:

Markus Nilsen

Ane Sigurdsdotter Mygland

Eva Bratholm

Vegard Bye

Anne Karin Sæther

Ola Flyum

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep

0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 27. mars 2012

Opplag denne utgaven:

18 500 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem

av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 11. mai 2012

Markedssjef Jostein Rensel og innsamlingsleder Martin Aarflot har klart å gjøre et jungel-flyelskap trendy i norske kristenmiljøer. I midten: Jerry.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Med Jerry i jungelen

Et sted i Ski sentrum. Sånn omtrent midt imellom Jysk og bakdøra til Rema, opp en trapp, inn en dør og litt til venstre for Bingoland. Der finner vi verdens største flyelskap for jungelflyvninger.

Av Gunnar Zachrisen, i Ski sentrum

Norge er Mission Aviation Fellowship ukjent for de fleste. Men for norske misjonærer, journalister og bistandsarbeidere på jobb i tropiske strøk er det en gammel kjennning. Enten det er Tanzania, Ecuador, Borneo eller Papua Ny-Guinea – det står alltid et fly klart til å frakte deg ut til en hjemmelagd flystripe i bushen.

– Vi er en av verdens best bevarte bistandshemmeligheter, fastslår innsamlingsleder Martin Aarflot.

Han beskriver organisasjonens oppgave som å være «logistikk-partner, å betjene andre». Ofte er målet små, utligjengelige steder – i jungel, ørkener eller fjellområder – der vei-transport er vanskelig.

– Organisasjonen er kristen, men med en ikke-religiøs oppgave, sier

Aarflot som selv er sønn av en misjonær.

Flyelskapet startet opp i 1946 som et amerikansk misjonstiltak, men har med årene fått avleggere i en rekke land. Samtidig har selskapets gratisarbeidende piloter fått en stadig økende andel rent humanitære oppdrag.

– I dag er omtrent halvparten av flyingene våre bistandsrelatert, mens bare 14 prosent er direkte relatert til evangelisering, sier innsamlingslederen.

Prestene, evangelistene og bibeloversetterne de frakter er heller ikke som før. Mens de i starten var hvite nordamerikanere og europeere, er de i dag som oftest lokalt rekruttert i utviklingsland.

85 000 flyvninger

– Typiske oppdrag kan være å frakte misjonærer og bistandsarbeidere ut til prosjektområder eller å frakte mat, medisiner og annet utstyr ut til et nødhjelpsområde. Ambulanseflyvninger er en annen viktig oppgave, forklarer Aarflot.

I 2010 betjente det internasjonale misjonsflyelskapet disse «andre» med frakt av 200 000 passasjer og 7000 tonn last, fordelt på 85 000 flyvninger. «Andre» var blant andre representanter for 1500 internasjonale og lokale organisasjoner og kirker.

Flyflåten består av mer enn 135 småfly i daglig drift fordelt på 13 forskjellige flytyper, hvorav Cessna 206 står for nesten halve flåten.

Vær kul, kjøp fuel?

Det bortgjemte og beskjedne kontoret i Ski, i pinsemenighetens tidligere lokaler, er bare én brikke i et stort puslespill av MAF-innsamlingsorganisasjoner i vestlige land, lokalkontorer i utviklingsland, hangarer, lagerbygninger, verksteder, pilotskoler og flyplasser.

«Håp = en jerrykanne med flybensin», «Bli fuelsponsor» og «For en jerrykanne kan vi fly i 20 minutter. Det er nok til å redde et liv». Slike budskap har de siste årene falt som flybomber over norske kristenmiljøer, blant dem lesere av kristne aviser som Dagen og Vårt Land.

– Vi satser på et litt røft image. Dette kan være noe som passer «for gutta», sier den noe rocka sosialøkonomen fra Ytre Enebakk.

Fra én til fem

Hans oppgave siden han startet som «alenekontor» i oktober 2008 har

Ordforklaring

■ **Jerrykanne:** Robust kanne for transport av væske. Opprinnelig utviklet av den tyske hæren.

Eivind Lindtjørn er for tida eneste norske pilot i MAF-systemet. Her flyr han lokale evangelister ut til en landsby i Tanzania. FOTO: MAF

vært å «rebrande» MAF og å bygge opp en effektiv organisasjon av pengeinnsamlere. I dag teller sekretariatet fem mennesker.

Å støtte verdens største bistandsflyelskapet er blitt kristen-trendy, skal vi tro grafene som pryder tavla i innsamlingssekretariatet. Inntektskurvenes bratte stigning går, bokstavelig tatt, rett inn i Guds himmel. Siden 2006 har årlige innsamlede beløp økt fra drøyt en halv million til over 9 millioner kroner i 2011.

Ved siste årsskifte fantes det drøyt 9000 givere – eller «fuel-sponsorer», som det heter i Ski sentrum. Målet for 2016 er å nå 29 000 givere og å samle inn 40 millioner kroner. Eller for å si det som MAF Norge: 400 000 jerrykanner med flybensin. ■

« Vi viser Guds kjærlighet ved hjelp av flyvning og teknologi »

Slagord på kontorvegg i Ski sentrum